

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIETEENTEKIJÖIDEN JA YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

NRO 4/2026

Articles
in English
acatiimi.fi

Kohti 60 prosentin

korkeakoulutusastetta
– miltä näyttää visio
vuodelle 2040?

Kokonaistyöajan suunnittelu vaihtelee eri yliopistoissa
Koulutuksen maksullisuus kerää kritiikkiä / **Väitöskirjaohjaaja** tarvitsee perehdytystä
Kiperä kysymys Mitä tehdä, jos työsuunnitelma ei toteudu?

Outi Kainiemi kuvitti tähän Acatiimin numeroon lehden Teema-artikkelin ja kannen. Aiheena oli opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisema korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio.

”Koitin keskittyä kuvituksessa laajemmin ja vähän symbolisemmin visioon ja sen haasteisiin yksityiskohtaisia esimerkkejä välttäen. Hahmottelin kuvissa visiota suuntaviivojen vetämisenä tulevaisuuteen. Kuvituksen tausta muistuttaa samalla tähtitaivasta tai liitutaulua, johon hahmo piirtää isolla liidulla mutkittelevaa reittiä ylös tähtiin. Kuvitus viestii isoista visioista ja unelmista mutta kysyy, onko siihen työkaluja.”

OUTI KAINIEMI, KUVITTAJA

SANTERI PALVIAINEN
puheenjohtaja, YLL

IN ENGLISH
PÅ SVENSKA
acatiimi.fi

Maksaa ken jaksaa

Perinteisesti koulutuksen maksuttomuus on nähty pohjoismaisen yhteiskuntamallin kulmakivenä, joka tasaa eri yhteiskuntaluokkien varallisuuseroja ja mahdollistaa myös korkeakoulutuksen opiskelijan taustasta riippumatta. Tämä malli on alkanut rapautua erilaisten korkeakoulutuksessa tehtyjen ja suunniteltujen toimien seurauksena. Jo vanhastaan hakupainealojen maksulliset valintakokeisiin valmentavat valmennuskurssit ovat eriarvoistaneet hakijoita. Opintososiaalisten etujen tason jääminen kustannustasosta jälkeen on kiihdyttänyt tätä kehitystä. Jo nyt opiskelijoiden kyky rahoittaa opintonsa vaihtelee merkittävästi.

Osaamisen jatkuvan kehittämisen mahdollisuudet ovat heikentyneet vuorotteluvapaan, aikuiskoulutustuen ynnä muiden tukien katoamisen myötä. Korvaavia rakenteita ei oikein tahdo syntyä. Yksi työura yhdellä tutkinnolla ei kuitenkaan enää vastaa yhteiskunnan realiteetteja. Samaan aikaan jatkuvasta oppimisesta perittävät maksut ovat nousussa. Tuorein esimerkki tästä ovat valmistelussa olevat avoimen yliopiston maksulliset tutkin-

not, joita koskeva esitys sai voittopuolisesti kielteisen lausuntopalautteen.

Budjettirahoitteisessa rahoitusmallissa kerättävät maksut herättäisivät varmasti kovin nopeasti kiusauksen leikata budjettirahoitusta vastaavasti. Tämä näkyy muun muassa Isossa-Britanniassa, jossa lukukausimaksu-

jen nousu on kulkenut käsi kädessä julkisen rahoituksen vähenemisen kanssa. Seurauksena on ollut yliopistojen rahoituskriisi ja opiskelijoiden kasvavat lainataakat.

Vaihtoehtotodellisuutta pohdittaessa voi kysyä, toisivatko osa- tai täyskatteelliset maksut opiskelijakokemukseen tai opettajan työhön todellisia parannuksia. Olisivatko ryhmät pienempiä? Saisiko

opiskelija yksilöllisempää opetusta ja ohjausta vastineena maksetusta rahasta kuin nykytilanteessa budjettirahoitteisesti? Tätä sopii vahvasti epäillä. Sen sijaan voi nähdä vision siitä, että opettajat laitetaan markkinoimaan koulutusohjelmiaan, mikä on jälleen pois opetuksesta, ohjauksesta ja tutkimuksesta. Jos julkinen rahoituskanava päästetään toimien seurauksena rapautumaan, sen korjaaminen voi olla hankala tehtävä. ▲

**Jos julkinen
rahoituskanava
päästetään
rapautumaan,
sen
korjaaminen
voi olla hankala
tehtävä.**

ARTIKKELIT

- 8 **Teema**
**Paljon tavoitteita
– mihin on varaa?**
Mitä uusi korkeakoulutuksen ja
tutkimuksen visio pitää sisällään?
- 26 **Kiperä kysymys**
Voiko vastuullinen tieteen
avoimuus perustua pelkkiin
periaatteisiin?
- 30 **Henkilö**
**Työ Suomessa mahdollistaa
luovuuden ja yhteistyön**
Tutkijatohtori Juan José Quispe.
- 40 **Miten opetustyö näkyy
työsuunnitelmassa?**
Yliopistojen työaikasunnittelussa
on eroja.
- 44 **Väitöskirjaohjaajille tulee
tarjota perehdytystä**
- 46 **Maksullinen tutkintoväylä
herättää huolta tasa-arvosta**

VAKIOT

- 3 **Pääkirjoitus**
Santeri Palviainen, YLL.
- 6 **Oivallus**
Mediakasvatus on
tärkeämpää kuin koskaan aiemmin.
- 7 **Keskustelua**
- 16 **Nyt**
- 20 **Essee**
Jatkuva oppiminen
akateemisessa aikuiskoulutuksessa.
- 25 **Kolumni**
Koulutusta ja sivistystä.
- 28 **Maailmalta**
- 36 **Gallup**
Mikä vie eniten aikaa työpäivässäsi?
- 38 **Fakta**
Kansainvälinen yliopisto.
- 51 **Yhteystiedot**
- 52 **Inspiraatio**
- 54 **Kysy asiantuntijalta**
Työsuunnitelma ei pidä?
Ota asia puheeksi ajoissa.

ARTICLES IN ENGLISH: ACATIIMI.FI

Editorial

Santeri Palviainen, YLL.

Theme: Many goals, but what can we afford?

What does the new vision for higher education and research include?

Essay:

Lifelong learning in academic adult education.

Column

Education and enlightenment.

Person

Postdoctoral Researcher Juan José Quispe: Working in Finland fosters creativity and collaboration.

How teaching work is reflected in work plans?

Universities differ in their working time planning practices.

Fee-based degree pathway raises equality concerns

Acatiimi

PROFESSORIEN, TIETEENTEKIJÖIDEN JA
YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LEHTI

ILMESTYMISPÄIVÄ 4/2026

21.9.2026

28. VUOSIKERTA

painos 11 500 kpl

VERKKOVERSIO

acatiimi.fi

JULKAISIJAT

Professoriliitto ry, Tieteentekijät ry,
Yliopistojen opetusalan liitto YLL ry

PÄÄTOIMITTAJA

Eeva Ylitalo
eeva.ylitalo@otava.fi

TOIMITUS

Otavamedia Oy

TOIMITUSNEUVOSTO

Leena Kurkinen (Professoriliitto),
Juha Rouvinen (Professoriliitto),
Eevastiina Aho (Tieteentekijät),
Johanna Wartio (Tieteentekijät),
Santeri Palviainen (YLL)
ja Outi Ylitapio-Mäntylä (YLL)

AD

Essi Kuula

KANSI

Outi Kainiemi

PAINOPAIKKA

Punamusta

ISSN

1455-1608

ILMOITUKSET

Saarsalo Oy
Minna Alho
puh. 044 768 6009
minna.alho@saarsalo.fi

ILMOITUSHINNASTO

1/1 Takakansi 4-väri 1 790 €, 1/1 muut sivut
4-väri 1 190 €, 1/2 4-väri 890 €,
aukeama 4-väri 1 790 €

MEDIAKORTTI

acatiimi.fi/mediakortti

PALAUTE

palaute@acatiimi.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

Ilmoita osoitteenmuutoksesta
omaan liittoon

Oivallus

Mediakasvatus on tärkeämpää kuin koskaan aiemmin

Miksi mediakasvatuksen korkeakouluopetusta heikennetään, vaikka mediakasvatuksella ja kriittisellä medialukutaidolla on entistä suurempi merkitys juuri tässä ajassa, kysyy mediakasvatuksen professori Heli Ruokamo.

Medialukutaito on tekoälykehityksen, algoritmien vallan ja informaatiovaikuttamisen aikakaudella yhä keskeisempi taito.

Se, miten ja millaista tietoa tuotetaan, vastaanotetaan ja jaetaan, muuttuu ennätyksellistä vauhtia. Maailman talousfoorumi nosti mis- ja disinformaation maailman suurimmaksi lyhyen aikavälin riskiksi vuonna 2024. Mitä parempi medialukutaito, tekoälylukutaito mukaan lukien, kansalaisilla on, sitä vaikeampi heitä on manipuloida ja haavoittaa yhteiskuntaa.

Mediakasvatus kuuluu kaikille. Sen tulisi leikata läpi kaikkien koulutusasteiden ja koko yhteiskunnan. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan suomalaisen mediakasvatuksen tulisi vahvistaa kansalaisten kriittistä medialukutaitoa, sivistystä, hyvinvointia, osallisuutta yhteiskuntaan sekä henkistä kriisinkestävyyttä demokratian turvaamiseksi. Nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa medialukutaidon merkitys korostuu entisestään. Samanaikaisesti alan korkeakoulutusta leikataan Suomessa.

Mediakasvatus on osa kokonaisturvallisuutta, demokratian vahvistamista sekä luottamuksen ja toivon rakentamista. Miksi suomalaiset halutaan pudottaa kehityksen kärjestä ja samalla heikentää kokonaisturvallisuutta sekä luottamusta yhteiskuntaan? ▲

HELI RUOKAMO, kasvatustieteen erityisesti mediakasvatuksen professori

Työ Media Education Hubin johtaja, kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Erikoisalut: Verkko- ja hybridiopetuksen ja -opiskelun pedagogiset mallit, simulaatiopohjainen opetus ja oppiminen sekä XR-teknologioiden (VR, MR, AR) ja tekoälyn hyödyntäminen oppimisympäristöissä

Keskustelua

Tieteen vapaus on demokraattisen yhteiskunnan kulmakivi

Tieteen vapaus on kirjattu Suomen perustuslakiin ja Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Tieteen ja tutkimuksen tehtävänä on tuottaa luotettavaa tietoa, joka edistää yhteiskunnallista kehitystä ja vahvistaa demokratiaa ja sivistystä. Tieteen ominaispiirteitä ovat pitkäjänteisyys, kriittinen ajattelu, avoimuus, vastuullisuus ja uudistuminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2040 yhtenä keskeisenä teemana on tieteen vapaus ja sen turvaaminen. Kansainvälisesti on runsaasti näyttöä tieteen vapauden heikentymisestä, mikä näkyy huolelta myös meillä Suomessa.

Tieteen vapaus on perusoikeus: se tarkoittaa tutkijan oikeutta valita vapaasti tutkimusaiheensa ja menetelmänsä sekä julkaista tulokset ilman poliittista, uskonnollista tai kaupallista vaikuttamista, painostusta tai häirintää. Se tarkoittaa myös tiedeyhteisön ja tutkijoiden osaamisen arvostamista ja sovitujen menettelytapojen ja vastuun- ja työnjaon noudattamista.

Poliitikkojen vähäinen asiantuntijoiden arvostus, ennakkoimattomuus ja lyhytjänteinen toiminta horjuttavat jo ennestään ihmisten heikentynyttä luottamusta päätöksentekijöihin ja heidän tahtoonsa huolehtia sivistyksestä ja demokratiasta.

Kilpaillun tutkimusrahoituksen arviointi on perustunut ja tulee perustua ennalta ilmoitettuun prosessiin ja kriteereihin, joihin hakijan tulee voida luottaa. Tutkimusalaan hyvin perehtyneiden asiantuntijoiden tekemä vertaisarviointi takaa sekä tutkimuksen laadun että sen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ammattimaisen ja luotettavan arvioinnin ja minimoi yksittäisten mielipiteiden vaikutuksen arviointitulokseen. Tällä varmistetaan myös luottamus päätöksentekoon, hyvään ja avoimeen hallintotapaan ja demokratiaan.

**TIETEELLISTEN SEURAIN
VALTUUSKUNTA**

Laadukas opetus tarvitsee resursseja

”Keskustelu korkeakoulutuksen laadusta on tervetullutta ja varsin ajankohtaista etenkin nyt, kun opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on, että 60 prosentilla nuorista aikuisista olisi korkeakoulututkinto vuonna 2040. Samalla yliopistoille on tarjolla vain niukkuutta.

Aloituspaiikkojen määrää on kasvatettu ja halutaan kasvattaa edelleen, mutta resurssit eivät ole seuranneet kasvua. Pääinvastoin, Suomessa korkeakoulutuksen reaalin rahoitus on pienentynyt 2010- ja 2020-luvuilla. Verrattuna Ruotsiin, Norjaan tai Tanskaan, korkeakoulujen rahoitus suhteessa opiskelijamääriin on jopa kolmanneksen pienempi.

Myös opettaja-opiskelija suhdeluku on muun muassa näitä maita heikompi. Lisäksi yhä suurempi osa rahoituksesta on vakaan perusrahoituksen sijaan kilpailtua ja korvamerkittyä, vaikka yliopistoyhteisö on nostanut perusrahoituksen kasvattamisen ensiarvoisen tärkeäksi kehityskohteeksi.

Myös yliopistojen henkilöstöpolitiikka vaikuttaa: opetus- ja tutkimushenkilökunnasta noin 60 prosenttia tekee edelleen työtään määräaikaissa työsuhteissa.

On poliittinen arvovalinta taata julkisella rahoituksella riittävät resurssit koulutukselle. Tarvitsemme rahoituksesta parlamen-

taarisen sovun ja yli vaalikausien ulottuvan suunnitelman. Korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistaminen edellyttää sekä julkisen rahoituksen lisäystä että rahoitusmallien ei-tulosperusteisuuden vahvistamista.”

TOMMI KOKKONEN,
Tieteentekijöiden blogissa 22.8.2026

KESKUSTELUA-PALSTALLA

Julkaistaan tiiviitä mielipiteitä ja kommentteja aiemmin julkaistuihin juttuihin. Lähetä kirjoituksesi päätoimittajalle osoitteeseen eeva.ylitalo@otava.fi Voit myös etukäteen tiedustella, onko lehdessä tilaa kirjoituksellesi. Toimitus editoi tekstejä.

IN ENGLISH
acatiimi.fi

Teema

Paljon tavoitteita – mihin on varaa?

Opetus- ja kulttuuriministeriö
julkaisi uuden korkeakoulutuksen
ja tutkimuksen vision.
Korkeakoulutukseen ja tutkimukseen
halutaan laatua, mutta mitä se
käytännössä tarkoittaa?

TERHI HAUTAMÄKI

OUTI KAINIEMI

Sivistyksestä suunta Suomelle, kuuluu kesäkuussa julkaistun vision otsikko. Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio tähtää 2040-luvulle, joka ei itse asiassa ole valtavan kaukana. Ydinasiaksi visiossa nousee koulutustason nosto. Nuorten korkeakoulutettujen osuus halutaan nostaa 60 prosenttiin.

Tavoite on kova. Nyt osuus on alle 40 prosentin eikä edellisen, vuoden 2030 vision 50 prosentin tavoite näytä toteutuvan.

Visioon sisältyy samalla lupaus maksutomasta korkeakoulututkinnosta ja korkeakoulutuksen ja tutkimuksen laadusta. Se sisältää laajan kirjon toimenpidesuosituksia, joiden käytännön vaikutus nähdään tulevaisuudessa. Suunnitelma vision toimeenpanemiseksi tehdään myöhemmin.

Miltä tavoitteet näyttävät yliopistolaisten silmin?

”NUORISTA EI OLE VARAA HUKATA YHTÄKÄÄN”

Vaasan yliopiston rehtori **Minna Martikainen** pitää visiossa olennaisimpana tavoitteen korkeakoulutusasteen nostoa. 2030-luvun alun jälkeen korkeakouluikään tulee poikkeuksellisen pieniä ikäluokkia. Pelkkä prosenttiosuuden nosto ei auta, jos osaajien absoluuttinen määrä hiipuu.

”Meidän on tavoitteellisesti koulutettava kansainvälisiä opiskelijoita, integroitava heitä yhteiskuntaan, houkuteltava työperäistä maahanmuuttoa ja koulutettava kotimaiset nuoret maksimaalisesti. Siten meillä on vuonna 2040 kasvava ja hyvinvoiva Suomi.”

Martikaisen mukaan korkeakoulutukseen pääsystä tulee tehdä sujuvampaa. Nykyisin nuoret jäävät korottamaan ylioppilasarvosanoja ja pyrkivät yhä uudestaan.

”Järjestelmä on ennemmin poissulkeva kuin houkutteleva. Pienestä nuorisomäärästämme ei ole vara hukata yhtäkään.”

Koulutuksen laadun Martikainen näkee käytännönläheisesti: tärkein mittari on opiskelijoiden työllistyminen. Osaamistarpeita tulisi ennakoida vielä tehokkaammin.

”Meilläkin on lähialueen yritysten kanssa jatkuva keskustelu siitä, mitä tarvitaan. Kehittämme omaa tekemistä siihen suuntaan.”

Tutkimuksen laadun säilyttämiseksi ja kehittämiseksi korkeakoulut joutuvat hakemaan yhä enemmän ulkopuolista tutkimusrahoitusta. Martikaisen mukaan tilanne on vaativa mutta väistämätön. Esimerkiksi eurooppalaisesta tutkimusrahoituksesta olisi nykyistä paljon enemmän haettava ja saatavaa.

”Kun maksamme EU-kassaan, meidän tulisi pyrkiä saamaan maksimaalisesti takaisin. Jos haemme ja saamme vähemmän kuin eurooppalaiset kilpailukumppanit, rahoitamme muiden maiden tieteen kehittymistä.”

MIKÄ ON OPISKELIJOIDEN JA OPETTAJIEN SUHDELUKU?

Yliopisto-opettaja **Tommi Kokkonen** työskentelee Turun yliopiston fysiikan ja tähtitieteen laitoksella. Hän huomauttaa, että visiossa mainitaan laatu, mutta siihen ei juuri ole toimenpide-ehdotuksia.

”Näyttää siltä, että opetus- ja kulttuuri-ministeriö ei oikein itsekään tunnista heidän vallassaan olevia rakenteellisia tekijöitä, jotka voisivat vahvistaa korkeakoulutuksen laatua.”

Kokkonen mukaan huomiotta jää se, miten rahoitusmalli vaikeuttaa laadun kehittämistä. Mahdollisuudet ulkoisen rahoituksen hankintaan riippuvat tieteenalasta. Malli ei kannusta korkeakoulujen yhteistyöhön vaan kilpailuun. Valmistumisaikojen lyhentäminen rahoituksen jakamisen mittarina luo pikemminkin

”Jos opetuskuormaa on paljon, opetuksen kehittäminen jää vähemmälle ja tutkimukselle ei jää aikaa.”

kannusteen laskea rimaa, vaikka opettajilla on vahva halu pitää tavoitteet korkealla.

Kokkonen on tutkinut luonnontieteiden opetusta ja oppimista. Laadukas opetus on linjassa tavoitteiden kanssa ja hyvin jäsennehty. Se vaatii opettajalta sisällön hallintaa ja pedagogista osaamista. Tutkinnossa hahmotuu opiskelijalle selkeä punainen lanka.

Laatu vaatii myös riittävästi opettajia suhteessa opiskelijoiden määrään. Suhdeluku on yhä kovemmalla koetuksella, kun opiskelijoiden määrää kasvatetaan.

”Jos opetuskuormaa on paljon, opetuksen kehittäminen jää vähemmälle ja tutkimukselle ei jää aikaa.”

Laatua voidaan kehittää myös tarjoamalla lisää pedagogista koulutusta opettajille. Luonnontieteellisillä aloilla on huoli siitä, miten lukio valmistaa opintoihin. On mietitty valmentavia kursseja ja tukikursseja. Näihinkin tarvitaan resursseja.

”Visiossa ei ole mitään mainintoja perusrahoituksen vahvistamisesta, vaikka valmistelutyössä sidosryhmät yliopistojen puolelta sen mainitsivat.”

Kokkosen mukaan visiossa on hyvää se, että korkeakouluun pääsyn parantamiseksi huomioidaan koulutusketjun merkitys: lukio, ammatillinen koulutus ja aliedustettujen ryh-

mien, kuten maahanmuuttajien valmiudet. Yksi suosituksista on kehittää ammatillisen koulutuksen sisältöjä ja ohjausta jatko-opintoihin. Se on tärkeää, sillä ammatillisista tutkinnoista on karsittu esimerkiksi yleissivistäviä opintoja, mikä vaikeuttaa siirtymää korkeakouluun.

MITEN KÄY MAKSUTTOMUUDEN LUPAUKSEN?

Taloustieteilijä **Vesa Vihriälä** pitää tärkeinä vision näkemyksiä sivistyksestä, tutkimus- ja kehittämistoiminnan panostusten kasvattamisesta sekä korkeakoulutustason nostosta.

Mutta se maksuttomuus: luvataan lisätä laadukasta koulutusta, vaikka rahoituksen kasvua ei ole näköpiirissä. Vihriälän mielestä on vaikea nähdä, että täydellinen maksuttomuus olisi yhdistettävissä nuorten 60 prosentin korkeakoulutustavoitteeseen. Kovin korkeisiin maksuihin hän ei kuitenkaan mielellään menisi.

”Tämä on visiossa se haavoittuvim kohta. Olen opetusministeriöstä saanut käsityksen, että nykyinen rahoitus ei riitä edes 50 prosentin tavoitteen saavuttamiseen.”

Vision mukaan järjestelmää uudistetaan rohkeasti nykyisten vahvuuksien pohjalta. Tämä on herättänyt kysymyksiä korkeakoulu-

”Laatu ei ole vain yliopiston sisäinen kysymys, vaan se on kiinni siitä, millaisia opiskelijoita yliopistoon tulee.”

jen duaalimallin eli yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen työnjaon tulevaisuudesta. Vihriälän mukaan hallinnollinen yhteistyö hyödyttää samalla paikkakunnalla toimivia yliopistoja ja ammattikorkeakouluja, mutta näiden roolit ja tutkimukset hän pitäisi erillisinä.

Visiossa puhutaan yhteiskunnan tarpeisiin vastaamisesta. Vihriälän mukaan kysyntään reagoiminen on tärkeää, joskin on vaikea ennakoida, minkä alan maistereita tarvitaan minkäkin verran.

”Aika hyvä lähtökohta on se, että kandidatkintoja tehtäisiin verrattain yleisiksi. Sen jälkeen olisi mahdollisuus ehkä orientoitua uudelleen, kun on jo parempaa tietoa siitä, mitkä ovat omat mielenkiinnon kohteet, kyvyt ja millaiselle osaamiselle on tarvetta.”

MIHIN JÄI OTSIKOSSA MAINITTU SIVISTYS?

Emeritusprofessori **Arto Mustajoki** Helsingin yliopistosta on nähnyt korkeakoulujen pitkän kehityskaaren ja ollut pohtimassa laadun mittaamista jo 1990-luvulla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vision otsikossa lukee lupaavasti sivistys, mikä on laadukkaan korkeakoulutuksen ytimessä. Mustajoen mielestä sisältö ei kuitenkaan juuri vastaa humboldtilaisen sivistysyliopiston ideaa.

”Se edustaa tehokkuus- ja markkinayliopiston henkeä. Visiossa korostetaan t&k-puolta yliopiston keskeisenä tehtävänä, mikä on ahdas näkemys.”

Mustajoen mukaan on tärkeää, että perusrahoitus on riittävä ja yliopistosta saa innostavaa opetusta. Kun yliopisto tuottaa osaavia ja luovia ihmisiä, nämä vievät osaamisensa työelämään ja tutkimus- ja kehitystoimintaa syntyy myös muualle yhteiskuntaan.

”Laatu ei ole vain yliopiston sisäinen kysymys, vaan se on kiinni siitä, millaisia opiskelijoita yliopistoon tulee.”

Korkeakoulutettavien joukon kasvaessa lähtötason vaihtelu luonnollisesti kasvaa. Toinen tärkeä tekijä on se, millaista henkilöstöä korkeakoulu rekrytoi.

Visio näyttäytyy Mustajoelle epätasaisena kokoelmana, jossa on ”monta sopankeittäjää”. Jotkin muotoilut jättävät arvailuille varaa.

Hän tarkastelee vision kohtaa: *Valtioneuvoston tasolla yhdenmukaistetaan tutkimuksen vastuulista kansainvälisyyttä ja tutkimuksen turvallisuutta koskevat politiikat ja käytännöt*. Hän pohtii, olisiko tässä kyse samasta asiasta kuin taannoisessa kiistassa akatemiarahoituksesta ja tutkimuksen kansallisesta turvallisuudesta.

”Sitä ihmeellisempää olisi, jos se olisi tänne kirjattuna. Polemiikki paljasti, että ei ollut kovin viisas yritys ruveta suitsimaan suomalaista tiedettä.”

”Tieteellisen julkaisemisen kriisi, ammattirakenteiden muutos ja generatiivisen tekoälyn rooli haastavat korkeakoulutusta monilla tavoilla. Nämä kehityskulut eivät vielä näy visiossa.”

Mustajoki pitää kannatettavana korkeakouluun pääsyn sujuvoittamista ja maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta. Muitakin tavoitteita on, mutta ne ovat osin ristiriitaisia. Esimerkiksi opintojen kansainvälisyyttä vaikeuttaa se, että on paineita valmistua nopeasti.

Vision muutoin positiivista henkeä himmentää lopussa paluu karuun todellisuuteen, julkisen talouden paineisiin.

”Jos lukee vision loppuun, huomaa, että hohhoi, eihän tähän kaikkeen olekaan rahaa.”

JULKAISEMISEN KRIISI JA TEKÖÄLYMURROS

Turun yliopiston sukupuolentutkimuksen professori, mediatutkija **Anu Koivunen** pitää visiota kunnianhimoisena. Siinä tunnistetaan aitoja, ajankohtaisia kysymyksiä, kuten tarve turvata tieteen vapaus.

”Päähuomioni liittyy aina tylsään kysymykseen, mikä on vision suhde julkisen talouden todellisuuteen. Mikä on vision merkitys politiikkaa ohjaavana, jos poliitikot ja virkamiehet puhuvat indeksien jäädyttämisestä ja 11 miljardin euron sopeutuksista?”

Paine mitata näkyvää hyötyä ei toki ole uutta, ja se on julkisesti rahoitettavassa toiminnassa perusteltua. Korkeakoulujen erikoistuminen ja järjestelmän uudistaminen herättävät kysymyksiä. Vision mukaan tämä tapahtuu *korkeakoulujen omista lähtökohdista*, mutta Koivunen ei ota tätä annettuna. Hänelle tulee mieleen hiljattainen valmistelu maksullisista tutkinnoista avoimissa korkeakouluopinnoissa.

”Valmisteluun osallistuneet tahot eivät olleet ollenkaan samaa mieltä kuin mitä poliittiset päätöksentekijät ehdottavat.”

Visiossa puhutaan laadusta, mutta laadun määrittely jää avoimeksi. Koivusen mukaan laatu tarkoittaa sitä, että on riittävästi tutkijoita, opettajia ja näiden läsnäoloa.

”Generatiivisen tekoälyn aikana korostuu opetus, joka perustuu keskusteluun, ajatteluun, soveltamiseen ja interaktioon, jonka ihmiset tekevät.”

Vision mukaan *korkeakoulu- ja tiedeyhteisö etenee tutkimuksen vastuullisen arvioinnin periaatteista käytännön toimiin* ja rekrytoinneissa hyödynnetään *monipuolisia akateemisen meritoitumisen tapoja*. Tämän voi tulkita viittaavan siihen, että julkaisujen määrä ei ole riittävä tapa arvioida tutkimuksen laatua.

Kysymys on äärimmäisen ajankohtainen. Kansainvälisesti keskustellaan jo vakavasti siitä, että julkaisut menettävät merkityksensä tieteen laadun mittarina. Rankingit ja julkaisupaineet yhdistettynä tekoälytehtailuun ovat lisänneet huonolaatuisten ja epärehellisten julkaisujen määrää räjähdysmäisesti. Koivunen kirjoitti heinäkuussa *Suomen Kuvalehdessä* tieteellisen julkaisemisen kriisistä.

”Tieteellisen julkaisemisen kriisi, ammattirakenteiden muutos ja generatiivisen tekoälyn rooli haastavat korkeakoulutusta monilla tavoilla. Nämä kehityskulut eivät vielä näy visiossa.” ▲

Mitä liitot ajattelevat visiosta?

Yliopistojen opetusalan liiton YLL:n puheenjohtaja **Santeri Palviainen:**

”Tavoitteet ovat erinomaisia, mutta konkretiaa ei ole paljon. Myöhemmin nähdään, mikä on toteuttamissuunnitelma. Vuoden 2030 vision toimenpiteistäkään monia ei ole tehty. Ollaan kaukana siitä, että korkeakoulut olisivat Suomen parhaita työpaikkoja, ja siitä, että 50 prosentilla nuorista olisi korkeakoulututkinto vuoteen 2030 mennessä. Visiossa on mainittu isoja asioita, kuten korkeakoulujärjestelmän uudistamistyö. Järjestelmää koskettava kysymys on se, ollaanko sitouduttu duaalimalliin vai halutaanko sitä lähteä hämärtämään. YLL:ssä on nähty, että yliopistoilla pitää olla omat tutkintonsa, rahoituslakinsa ja rahoitusmallinsa, ja ammattikorkeakouluilla taas omansa. Molemmat pelaavat omilla vahvuuksillaan.”

Professoriliiton puheenjohtaja **Teija Laitinen:**

”Tutkimukseen on panostettava, jos haluamme pysyä mukana kansainvälisen tason uutta luovassa tutkimustoiminnassa. Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten 60 prosentin tavoite on mahdollista saavuttaa, jos siihen osoitetaan riittävät resurssit. Vaarana on, että säästötarpeiden vuoksi rahoituksen suunta on päinvastainen. Professoriliitto myös korostaa, että tutkijoiden immateriaalioikeuksien turvaaminen on edellytys sille, että immateriaalioikeudet voidaan kaupallistaa. Niiden sosialisointi tai siirtäminen korkeakouluille estää mielekkään kaupallistamisen. Tämä

tulee huomioida mahdollisessa korkeakoulukeksintölain uudistamisessa. Professoriliitto ei näe tarvetta alakohtaisten tutkintonimikkeiden uudistamiselle eikä ylempien korkeakoulututkintojen kokonaisuuden tarkastelemiselle. Ennen mahdollista uudistamista tulee tehdä laaja-alainen selvitys, käydä vuoropuhelua ja tämän jälkeen tehdä päätelmät. Visiossa mainittu akateeminen vapaus turvataan parhaiten lisäämällä yliopistojen ja tutkimuslaitosten pitkäjänteistä, riippumattonta tutkimusrahoitusta.”

Tieteentekijöiden puheenjohtaja **Antti Pajala:**

”Vision valmistelu on ollut erinomaisen laaja-alaista ja avointa. On hienoa, että on tavoite, jota kohti pyrkiä. Ainoa keino, jolla pärjäämme, on koulutettu väestö ja huipputasen osaaminen. Visio on kuitenkin passiiviin kirjoitettu: kovasti kehitetään, tehdään, opetetaan ja tutkitaan. Henkilöstön näkökulma on ohut, vaikka henkilöstö työn tekee. Laadunvarmistus on olennaista, pelkät määrälliset tavoitteet koulutustason nostosta eivät riitä. Kaiken a ja o on riittävä julkinen perusrahoitus. Kilpailtu rahoituskin makaa perusrahoituksen päällä, esimerkiksi laboratorioinfrastruktuureja ylläpidetään perusrahoituksella. Tutkimus on olennainen osa visiota mutta siinä missä akateeminen tutkimus on kiinnostunut etsimään vastauksia avoimiin tieteellisiin kysymyksiin, visiossa tutkimusta käsitellään arkipäiväisenä asiana: kun pannaan lisää paukkuja, saadaan lisää tuota ja tätä.”

Nimitys Tieteen- tekijöissä

HENRI KUPULA on aloittanut toimistosihteerinä Tieteen-tekijöiden toimistossa. Hän vastaa liiton tapahtuma- ja kokousjärjestelyistä, niihin liittyvistä taloushallinnon ja viestinnän tehtävistä sekä tukee organisaation sujuvaa toimintaa koordinoimalla aineistohallintoa, monikielisyttä ja vuosikellon mukaisia prosesseja.

Nimitys Professori- liitossa

MARIA PIETILÄ on aloittanut järjestöpäällikkönä Professoriliitossa. Pietilä on koulutukseltaan valtiotieteiden tohtori. Aiemmin hän on työskennellyt yliopistoissa tutkimus- ja kehittämistehtävissä.

Uusi kansallinen suositus tukee tekoälyn vastuullista käyttöä tutkimuksessa

TUTKIMUSEETTINEN NEUVOTTELUKUNTA (TENK) on julkaissut uuden kansallisen eettisen suosituksen tekoälyn käytöstä tutkimuksessa. Suositus on laadittu tutkimusyhteisön tueksi tekoälyn kehittämiseen, tutkimiseen ja käyttöön liittyvien eettisten kysymysten ja riskien tunnistamiseen, arviointiin ja hallintaan. Suositukset on julkaistu suomeksi ja englanniksi. Ruotsinkielinen suositus julkaistaan myöhemmin tänä vuonna.

Tekoälyn nopea kehitys vaikuttaa tutkimukseen kaikilla tieteenaloilla ja muuttaa tutkimuksen tekemisen tapoja esimerkiksi aineiston käsittelyssä, analyysissä ja tekstintuotannossa. Samalla tekoälyyn liittyy tutkimuseettisiä kysymyksiä, jotka koskevat muun muassa luotettavuutta, tutkimukseen osallistuvien henkilöiden oikeuksia sekä tekoälyn käytön yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia.

Suosituksen keskeinen lähtökohta on, että tutkimuksen eettiset periaatteet eivät muutu teknologian mukana. Hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteet eli luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto koskevat myös tekoälyn kehittämistä ja käyttöä tutkimuksessa. Vastuu sisällöstä, johtopäätöksistä ja luotettavuudesta säilyy aina tutkijalla. Tutkijoiden on tunnettava ja ymmärrettävä käyttämiensä tekoälyvälineiden keskeiset rajoitteet ja eettiset riskit.

Suosituksessa käsitellään sekä tekoälyn käyttöä tutkimuksen tukena että tekoälyä kehittävästä tutkimuksesta. Se sisältää tutkijoille ja tutkimusorganisaatioille suunnattuja suosituksia esimerkiksi tekoälyn käytön läpinäkyvyydestä, raportoinnista, aineistohallinnasta, tutkimuksen arvioinnista, tekoälylukutaidosta ja eettisestä ennakoarvioinnista.

TUTUSTU SUOSITUKSEEN: TENK.FI

Tutkimus: Suurin osa suomalaisista uskoo tieteen kykyyn ratkaista merkittäviä ongelmia

SUOMALAISISTA 89 prosenttia uskoo, että tieteen ja tutkimuksen kyky ratkaista merkittäviä ongelmia tulevaisuudessa pysyy ennallaan tai paranee. Erityisesti nuoret, 15–24-vuotiaat, uskovat tieteen mahdollisuuksiin. Tiedot perustuvat Taloustutkimuksen keräämään aineistoon.

Kyselyn mukaan 66 prosenttia suomalaisista katsoo, että tutkimuksen kyky ratkaista ongelmia paranee seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vastaajista 23 prosenttia uskoo, että tieteen ja tutkimuksen ratkaisukyky pysyy ennallaan. Vastaajista vain 8 prosenttia katsoo, että tieteen ja tutkimuksen kyky ratkaista merkittäviä ongelmia seuraavan kymmenen vuoden aikana heikkenee.

Tulokset ovat samansuuntaisia vuoden 2024 Tiedebarometrin kanssa. Sen mukaan 86 prosenttia vastaajista luottaa paljon tieteeseen ja tutkimukseen. Tulokset kertovat, että maailman epävarmuuksien keskellä suomalaisten luottamus tieteeseen ja tutkimukseen ei horju.

Ikäluokkia vertailtaessa usko tieteen ja tutkimuksen ratkaisukykyyn parantumiseen on voimakkainta nuorten keskuudessa. Heistä noin 72 prosenttia uskoo ratkaisukykyyn parantuvan ja 25–34-vuotiaista 71 prosenttia.

”Kun otamme huomioon, että nuorten usko tulevaisuuteen on kokenut merkittävän pudotuksen, niin on erityisen ilahduttavaa, että nuoret luottavat tieteen ja tutkimuksen kykyyn ratkaista

GETTY IMAGES

tulevaisuuden merkittäviä haasteita”, sanoo Sivistysala ry:n toimitusjohtaja **Jenni Järvelä**.

Tulosten perusteella suurissa kaupungeissa asuvat suhtautuvat myönteisemmin tieteen ratkaisukykyyn kuin pienemmissä kaupungeissa tai maalla asuvat. Myös sukupuolten välillä on eroja: naisten usko on miehiä vahvempaa.

”Merkittävien yhteiskuntaa muuttaneiden kehityskulkujen taustalla on usein korkeatasoinen, pitkäjänteinen uutta luova tutkimus. Tiede synnyttää uutta tietoa, mikä voi osoittautua äärimmäisen tarpeelliseksi esimerkiksi yllättävissä kriiseissä. On tärkeä varmistaa, että tutkimusta voidaan tehdä kaikilla tieteenaloilla. Emme voi ennalta tietää, mikä tieto muodostuu meille elintärkeäksi”, sanoo Unifin toiminnanjohtaja **Heikki Holopainen**.

Yliopiston kohtaamistila Oulun keskustaan

OULUN YLIOPISTO avaa tänä syksynä oppimis- ja kohtaamistilan Oulun ydinkeskustaan. Uusi tila tuo yliopiston, tieteen ja opiskelijat entistä lähemmäs kaupunkilaisia ja yliopiston näkyväksi myös Oulun keskustassa.

Yhteensä 700 neliömetrin laajuinen tila palvelee yleisöluentojen ja keskustelujen näyttämönä sekä yliopiston opiskelijoiden itsenäisen opiskelun ja ryhmätyön paikkana. Tilan tavoitteena on tukea oppimista ja yhteisöllisyyttä sekä lisätä tieteen näkyvyyttä ja saavutettavuutta kaupunkilaisille.

Tutkijansuojelu yliopistoissa vahvistuu

KONEEN SÄÄTIÖ on myöntänyt yliopistojen Finnish Scholar Protection Scheme -ohjelmalle 450 000 euron rahoituksen vuosille 2027–2029. Tuen myötä Suomen yliopistot pystyvät tarjoamaan turvaa vainoa kokeville tutkijoille.

Finnish Scholar Protection Scheme (FSPS) on Suomen yliopistojen yhdessä luoma kansallinen malli tutkijansuojelun rahoituspohjan ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Se on otettu käyttöön yliopistoissa vuonna 2026.

FSPS:n tavoitteena on luoda suojelluille tutkijoille riittävän pitkä rahoitusjakso, jonka puitteissa tutkijalla on realistinen mahdollisuus edetä akateemisella uralla myös suojelun jälkeen. Malli sisältää myös lisätukitoimia uran ja integroitumisen edistämiseen. Koneen säätiön myöntämä rahoitus kattaa kaksi korkeintaan kolmevuotista yhteisrahoitteista tutkijansuojelujaksoa suomalaisissa yliopistoissa.

”Koneen Säätiön tuella pystymme avaamaan nopeasti ensimmäisen haun, jonka myötä yliopistot tarjoavat suojelujaksoja uhatuille tutkijoille. Tämä on merkittävä askel kohti vaikuttavampaa tutkijansuojelua”, sanoo Tampereen yliopiston tutkijakollegiumin johtaja **Juha Teperi**, joka on Suomen Scholars at Risk -verkoston edellisellä puheenjohtajana ollut kehittämässä FSPS-mallia.

Ajatus FSPS-aloitteesta lähti kehittymään kansainvälisen Scholars at Risk (SAR) -verkoston Suomen jaoston toteuttaman kyselyn pohjalta vuonna 2024. Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifiry:n yhteydessä toimiva Scholars at Risk Finland -verkosto totesi tuolloin, että yliopistojen tutkijansuojelun vaikuttavuus ei ollut optimaalista lyhyiden rahoitusjaksojen ja heikon integraation vuoksi.

GETTY IMAGES

Yhteistyötä vainoa kokevien tutkijoiden tukemiksi haluttiin vahvistaa ja luoda toimiva ja vaikuttava järjestelmä pitkäjänteiseen tutkijansuojeluun.

FSPS-ohjelmassa on linjattu yliopistojen yhteiset periaatteet ja toimeenpano tutkijansuojeluun sekä selkeä työnjako eri toimijoiden välille. FSPS:n myötä yliopistot myös selkeyttävät tehtävänjakoaan ja tutkijansuojelun asiantuntemus karttuu kaikissa yliopistoissa. FSPS-ohjelmaa hallinnoi Yliopistojen globaalin kehityksen verkoston UniPIDin koordinaatiosyksikkö Itä-Suomen yliopistossa.

”Kaikki yliopistot ovat sitoutuneet yhteiseen aloitteeseen vaikuttavan tutkijansuojelun toteuttamiseksi. Tämä on yksi keino toimia tieteen vapauden puolesta ja tukea tutkijoita, joiden vapautta uhataan”, sanoo FSPS-ohjelman Steering Committeeen puheenjohtaja, tutkimusjohtaja **Tommi Lehtonen**.

Suomen yliopistoissa on toimittu järjestelmällisesti uhattujen tutkijoiden suojelemiseksi vuodesta 2017 lähtien, jolloin perustettiin SAR Finland, kansainvälisen SAR:n alajaosto. Tutkijoita on ollut yliopistoissa joka vuosi kymmeniä. Kaikki yliopistot ovat mukana nyt käyttöön otetussa mallissa, joka tekee mahdolliseksi myös muiden rahoittajien osallistumisen tutkijoiden suojeluun.

Seuraa Professoriliiton vaalikeskusteluja verkossa

PROFESSORILIITTO järjestää marras-joulukuussa liiton hallitusohjelmataavoitteista kolme paneelikeskustelua suorina webinaarilähetyksinä. Ensimmäisessä webinaarissa 6. marraskuuta aiheena on tieteen rooli päätöksenteossa ja turvallisuudessa. Tiedeperusteisesta kasvusta ja yliopistojen rahoit-

tuksesta keskustellaan 13. marraskuuta ja koulutuksesta ja osaamisesta 11. joulukuuta.

Voit seurata keskusteluja suorina verkkolähetyksinä liiton sivuilla osoitteessa professoriliitto.fi. Paneeleista tehdään myös tallenteet, jotka on mahdollista katsoa myöhemmin.

Helsingin yliopisto toteuttaa kansalaisuuskokeen

HELSINGIN YLIOPISTO laatii ensi vuoden alussa käyttöön otettavan kansalaisuuskokeen. Kilpailutuksen kokeen laatimisesta järjesti Maahanmuuttovirasto. Muista Pohjoismaista kansalaisuuskoe on käytössä Tanskassa ja Norjassa, ja myös Ruotsi on juuri ottamassa kansalaisuuskokeen käyttöön. Noin puolet EU-maista edellyttää yhteiskuntatiedon osoittamista kansalaisuuskokeella tai jollakin muulla tavalla.

Suomalaisen kansalaisuuskokeen laatimisesta vastaa laaja-alainen ja monitieteinen joukko Helsingin yliopiston asiantuntijoita usean tieteenalan ja tiedekunnan yhteistyönä. Heidän työtään tukee dosenttitasoisista tutkijoista koostuva ohjausryhmä.

Helsingin yliopisto ei osallistu kokeen hallinnointiin tai järjestämiseen.

Kansalaisuuskoe otetaan käyttöön Suomessa vuoden 2027 alussa. Sillä mitataan tietoja suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta ja perusperiaatteista. Kokeen kysymykset koskevat esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan keskeistä lainsäädäntöä, perus- ja ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa sekä Suomen historiaa ja kulttuuria. Koe suoritetaan sähköisesti suomen tai ruotsin kielellä.

Uudistuvaan kansalaisuuslakiin perustuva kansalaisuuskoe koskee 18–64-vuotiaiden hakijoiden 1.3.2027 lähtien jättämiä kansalaisuushakemuksia. Koe ei koske suomen- tai ruotsinkielisen ylioppilaskokeen läpäisseitä tai Suomessa suomen- tai ruotsinkielisen korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä. Lisäksi kokeesta voi vapautua muin erittäin painavin syin.

GETTY IMAGES

Rahoitusta kansainvälisten tutkijoiden rekrytoimiseen

SUOMEN AKATEMIA on myöntänyt yhteensä 22,5 miljoonaa euroa Suomen ulkopuolelta kutsuttavien korkeatasoisten tutkijoiden rekrytoimiseen. Rahoitus mahdollistaa yhdeksän kansainvälisen tutkijan siirtymisen suomalaisiin yliopistoihin professorin tehtäviin.

Tehdyt rahoituspäätökset muodostavat toisen osan 50 miljoonan euron kokonaissummasta, jonka Akatemia on varannut yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen kansainvälisten korkean tason tutkijoiden rekrytoinneilla.

Kesäkuussa myönnetty rahoitus jakautuu seitsemälle yliopistolle. Kolmen tutkijan lähtömaa on Yhdysvallat. Muita lähtömaita ovat esimerkiksi Kanada ja Ranska. Viisivuotinen rahoitus osoitetaan tutkijan kotiorganisaatiolle, joka solmii työsuhteen tutkijan kanssa. Tutkijat ja heidän tutkimusryhmänsä työskentelevät yliopistojen valitsemilla profiloitumisalueilla.

Yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen suunnattua rahoitusta on nyt jaettu yhdeksän kertaa. Seuraava Profi-haku on suunniteltu avattavaksi syksyllä 2027.

GETTY IMAGES

IN ENGLISH
acatiimi.fi

Jatkuva oppiminen akateemisessa aikuiskoulutuksessa – monimuotoisuutta ja uusia ratkaisuja

Jatkuvalle oppimiselle on tulevaisuudessa suuri tarve: suomalaiset nuoret eivät hyödynnä koulutusjärjestelmää odotetulla tavalla, ja nuorten sukupolvien korkeakoulutettujen osuus on laskenut muutamassa vuosikymmenessä 50 prosentista 39 prosenttiin.

MINNA MAUNULA

Nopeasti muuttuvassa ja kompleksisessa toimintaympäristössä aikuisten jatkuva oppiminen näyttäytyy keskeisenä tekijänä Suomen kilpailukyvyyn, inhimillisen hyvinvoinnin sekä osaamispääoman vahvistamisessa. Kansainvälisessä vertailussa Suomi on jäänyt verrokkimaista jälkeen korkeasti koulutettujen nuorten aikuisten osuudessa. Aikuisten osaaminen kansainvälisissä vertailuissa (PIAAC) on kuitenkin edelleen varsin hyvällä tasolla. Näiden havaintojen perusteella voidaan argumentoida, että aikuiskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen merkitys korostuu entisestään tulevana vuosikymmeninä.

Suomalaiseen koulutusjärjestelmään kohdistuu useita muutostarpeita. Korkea-koulutuksen ja tutkimuksen visiossa vuodelle 2040 esitetään muun muassa perinteisiä sivistykseen, kansainvälisyyteen ja yhteiskunnalliseen uudistamiseen liittyviä tavoitteita. Lisäksi siinä nostetaan esiin koveneva kilpailu, konsernirakenteiden hyödyntäminen ja huoli demokratian heikkenemisestä.

Unifin mukaan koulutus- ja osaamistason nostamiseen tähtäävät toimet on käynnistettävä viipymättä, ja tavoitteena tulisi olla kansainvälisesti korkea laatu ja edelläkävijyys. Myös Sitra (2026) korostaa koulutusjärjestelmän kokonaisvaltaisen uudistamisen tarvetta ja peräänkuuluttaa systemaattista tarkastelua.

Pitkään vallinneen koulutuksen uusliberalistisen puheen rinnalla OECD (2025) esittää

koulutukselle laaja-alaisemman, jopa virkistävän tavoitteen: yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskuntien kukoistamisen. Koulutus ei ole vain väline. Se on keskeinen osa yhteiskunnallisten perusarvojen, kuten demokratian ja tasa-arvon, rakentumista.

Välineellisesti korkea koulutus vahvistaa yksilöiden työmarkkina-asemaa, parantaa sosioekonomista asemaa sekä lisää hyvinvointia monin tavoin. Demokratian kestävyys sekä osaavat ja laajoja kokonaisuuksia hahmottavat, uutta luovat ihmiset muodostavat Suomen tulevaisuuden ja talouskasvun perustan. Koulutustason nostaminen on sekä yksilöllinen että yhteiskunnallinen investointi, jonka hyödyt kumuloituvat laajasti.

AIKUISKOULUTUKSEN SAAVUTETTAVUUS

Akateemisen aikuiskoulutuksen järjestäjät ovat jo vuosien ajan kehittäneet systemaattisesti ja tutkimusperustaisesti aikuisille soveltuvia, saavutettavia ja monimuotoisia koulutuksia, jotka hyödyntävät digitaalisuutta ja kytkeytyvät tiiviisti työelämään. Jotta

**Aikuisten polku
yliopisto-opintoihin
käynnistyy usein
avoimesta yliopistosta.**

Koulutuksen rahoituksen jatkuva epävarmuus heikentää toiminnan ennakoitavuutta.

koulutukselliset mahdollisuudet olisivat tasavertaisesti saavutettavissa, tarvitaan yhteinen ja vahva tahtotila luoda aikuisille aidosti saavutettavia ja joustavia opintopolkua.

Koulutusten rahoituksen jatkuvuuden epävarmuus heikentää toiminnan ennakoitavuutta ja vaikeuttaa pitkäjänteistä kehittämistyötä. Taloudellisten resurssien rajallisuus ei ainoastaan rajoita toimintaa, vaan myös kannustaa uudelleenarviointiin sekä rohkeaan ja yhteistoiminnalliseen innovointiin.

Akateemiseen koulutukseen aikuisina hakeutuvat tulevat moninaisista sosiaalisista, koulutuksellisista ja ammatillisista taustoista. Heillä on usein laaja työkokemus, vahva näkemys alastaan sekä korkea opiskelumotivaatio. Opiskelu herättää heissä usein myös reflektiivisen suhteen omaan työhön ja halun sen kehittämiseen.

Monet työnantajat hyödyntävätkin opiskelevaa työvoimaa työyhteisön kehittämisessä strategisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Opiskelu työn, ja usein myös perheen, ohella on vaativaa. Vaikka akateemisia aikuiskoulutuksia on monimuotoistettu ja saavutettavuutta parannettu, haasteena on edelleen tasa-arvon toteutuminen koulutukseen hakeutumisen mahdollisuutena.

JATKUVAN OPPIMISEN MONET KONTEKSTIT

Suomessa koulutuksen yhteiskunnallinen arvostus on korkeaa. Muodollisen koulutuksen lisäksi jatkuvaa oppimista tapahtuu informaati-

listi ja formaalisti eri konteksteissa, kuten harrastustoiminnassa, arjen käytännöissä ja työpaikoilla. Esimerkiksi työurien alkuvaiheessa mentorointi on pitkään käytössä ollut toimintamalli.

Työ itsessään toimii merkittävänä oppimisympäristönä, erityisesti digitalisaation, vuorovaikutuksen ja asiantuntijuuden kehittymisen näkökulmista tarkasteltuna. Työttömien mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen ja kouluttautumiseen ei saa unohtaa. Osaamisen osoittaminen perustuu usein muodollisiin todistuksiin, minkä vuoksi koulutukseen pääsyn esteet on tunnistettava ja purettava.

Aikuisten polku yliopisto-opintoihin käynnistyy usein avoimesta yliopistosta, jossa on pitkäjänteisesti kehitetty aikuispedagogiikkaa ja rakennettu joustavia opintoväyliä. Yliopistojen aikuiskoulutuspolkujen merkitys on ilmeinen, ja niiden saavutettavuutta tulee vahvistaa.

Jatkuva oppiminen on sekä yksilön, organisaatioiden että yhteiskunnan kehittymisen kulmakivi. Ei riitä, että aikuisille järjestetään koulutusta. Tarvitaan oppimisen ekosysteemi, jossa oppiminen mahdollistetaan monipuolisilla keinoin ja jossa valta ja vastuu jaetaan eri toimijoiden kesken. Tällöin puhutaan tutkimukseen perustuvasta laadukkaasta, joustavasta ja kehittyvästä koulutuskulttuurista.

Nykyisessä järjestelmässä on tunnistettavissa selkeitä rakenteellisia aukkoja, minkä seurauksena yksilöt kantavat merkittävän vastuun osaamisensa kehittämisestä. Yksilö-

tasolla tämä voi vahvistaa hyvinvointia ja toimijuutta, mutta toisaalta se voi lisätä kuormitusta ja eriarvoisuuden kokemuksia.

ESIMERKKEJÄ AIKUISKOULUTUKSEN UUSISTA MALLEISTA

Lakkautettua aikuiskoulutustukea paikkaamaan on luotu uusi Jatkuvan oppimisen ja työllistymisen palvelukeskus (JOTPA), joka on kahden ministeriön ohjaama. JOTPA myöntää valtionavustusta jatkuvaa oppimista tukeviin koulutuksiin. Rahoitusta ei kohdenneta koulutuksen järjestämiseen, vaan esimerkiksi osallistuvien organisaatioiden kustannusten osittaiseen kompensoimiseen.

Uudet koulutuksen rahoitusmallit edellyttävät yliopistoilta käytäntöjen uudistamista sekä rahoitusosaamisen vahvistamista. Vaikka uudet rahoitusmuodot ovat tervetulleita, niiden projektiluonteisuus ja nopea muutostyhti heikentävät koulutusten pitkäjänteistä kehittämistä ja ennakoitavuutta. JOTPA-rahoitus on tärkeää erityisesti aloilla, joissa osaamisen päivittäminen on kriittistä, mutta kouluttautumiseen käytettävissä resurssit ovat vähäiset. Näin on esimerkiksi kuntien opetushenkilöstön kohdalla.

On perusteltua kohdentaa koulutusta osajapula-aloille. Varhaiskasvatuksen lakimuutos edellytti isommalta osalta henkilöstöä aiempaa korkeampaa koulutustasoa, kandidaatin tutkintoa. Tavoitteen saavuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö resursoi yliopistoille kertaluonteisesti tuhat uutta varhaiskasvatuksen opettajankoulutuspaikkaa. Koulutus toteutettiin monimuotoisina, työn ohella suoritettavina opintoina seitsemän yliopiston yhteistyönä, mikä samalla edisti koulutusten yhteiskehittämistä.

Koulutuksen myötä työvoiman koulutustaso on noussut usein lastenhoitajasta kasvatustieteen kandidaatiksi ja varhaiskasvatuksen opettajaksi.

Toinen selkeä pula-ala on erityisopetus, johon on yliopistoissa pilotoitu uusia koulutusratkaisuja. Erityisopettajaksi voi pätevöityä suorittamalla opettajaopintojen lisäksi erilliset erityisopettajan opinnot. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydenius on täydennyskouluttanut opettajia erityisopettajiksi vuosikymmenien ajan erillisrahoitusten turvin. Viimeisimmässä ostopalvelukoulutuksessa Vantaan kaupunki hankki koulutuksen 60 opettajalleen.

Nykyisessä koulutuksessa tehdään yhteistyötä usean kunnan kanssa, ja rahoitusmalli yhdistää JOTPA-tuen sekä tilaajaorganisaatioiden panostukset. Uudet erityisopettajien koulutusmallit vahvistavat koulutusjärjestelmän inklusiivisuutta ja turvaavat oppijoiden oikeuden laadukkaaseen opetukseen ja oppimisen tukeen.

Myös tohtorikoulutus vahvistaa aikuisten jatkuvan oppimisen jatkumoa. Käynnissä olevassa kolmivuotisessa pilottihankkeessa tavoitellaan tuhatta uutta tohtoria kolmessa vuodessa. Hankkeessa kehitetään erityisesti ohjauskäytäntöjä sekä tohtorikoulutuksen rakenteellista laatua ja sujuvuutta.

On kuitenkin huomioitava, että väitöskirjatutkijat eri tieteenaloilla tekevät tutkijaopintojaan erilaisissa konteksteissa ja todellisuudessa, myös työn ohella. Vain pieni osa tekee väitöskirjaa suoraan maisteriopintojen jälkeen palkallisessa työsuhteessa. Tohtoreista kaksi kolmesta työskentelee akatemian ulkopuolella. On tärkeää, että tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotehtävissä toimivat tutkija-

Yliopistojen aikuiskoulutuspolkujen merkitys on ilmeinen, ja niiden saavutettavuutta tulee vahvistaa.

koulutuksen saaneet, sillä tämä takaa toiminnan vaikuttavuutta ja tiedeperustaisuutta.

AKATEEMINEN AIKUISKOULUTUS JATKUVAN OPPIMISEN YTIMESSÄ

Yliopiston perinteiset tehtävät saavat arki-työssä uusia nyansseja. Toisensa risteävät nopeat muutokset, koulutuksen digitalisaatio, tekoäly, kestävyiden kysymykset ja tehokkuusvaatimukset edellyttävät myös akateemiassa työskenteleviltä proaktiivisempaa työtettä. Rohkea akateemisen aikuiskoulutuksen uudistaminen on toiminut tienraivaajana, ja toimintamallit ovat laajentuneet myös nuorille suunnattuihin päivätoteutuksiin. Akateemisten aikuiskoulutusten kehittäminen ei kuitenkaan ole päätepisteessä.

Akateemisen aikuiskoulutuksen pedagogiikan tutkimusperustaisessa kehittämisessä korostuu monien asioiden yhtäaikainen huomioiminen. Koulutuksessa lähtökohtana ovat tieteelliset sisällöt, vahva yhteys työelämään sekä aikuisten opiskelijoiden kokemukset ja yksilölliset lähtökohdat. Aikuisilla on tarve jakaa ja reflektoida kokemuksiaan. Nämä elementit tulee integroida osaksi koulutukseen pedagogista käsikirjoitusta. Vahvana suunnana on opintojen yksilöllistäminen, mikä vahvistaa yhdenvertaisuutta, toimijuutta ja opintojen läpäisyä.

Tavoitteena on, että sekä kouluttajat että opiskelijat voivat hyvin ja kehittävät kestäviä hyvinvointikäytäntöjä. Asiantuntijatyössä tarvitaan työn rajaamisen taitoja, yhteistyö- ja

vuorovaikutusosaamista sekä laaja-alaisia generatiivisia valmiuksia. Kestävää työelämää rakennetaan jo opintojen aikana.

Jatkuvalla oppimisella on tärkeä rooli suomalaisten aikuisten osaamisen uudistamisessa. Jatkuvan oppimisen ja akateemisen koulutuksen yhteinen innovatiivinen tahtotila on olemassa. Sen toteuttaminen edellyttää aktiivista dialogia ja yhteistyöhön sitoutumista niin rahoittajan, koulutuksen järjestäjien, työelämän edustajien kuin yksilöiden osalta.

Mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen syventää keskinäistä luottamusta, demokratiaa ja kansakunnan luottamusta tulevaisuuteen. Ristiriita työn, koulutukseen osallistumisen sekä aikuiselämän velvoitteiden välillä on ratkaistava kestävästi. Työelämän on joustettava, koulutusten monimuotoistuttava, ja koulutukseen osallistumisen on oltava taloudellisesti saavutettavaa. Samalla arjen vastuiden on jakauduttava tasapuolisesti. Koulutustaso nousee, kun lähtökohtana on tavoitella nykyistä tutkintotasoa korkeampaa osaamista. Perinteinen koulutuksellinen tasa-arvon on säilytettävä yhteiskunnan keskeisenä tulevaisuuden takeena. ▲

MINNA MAUNULA *Apulaisprofessori (Associate Professor) Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto*

KAISA HÄKKINEN

*Suomen kielen professori emerita,
Turun yliopisto*

Koulutusta ja sivistystä

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi kesäkuussa 2026 uuden visionsa siitä, mihin suuntaan Suomen korkeakoulutusta ja tutkimusta pitäisi kehittää. Vision yllättävin yksityiskohta on sen otsikko: *Sivistyksestä suunta Suomelle*.

Sivistys on viime aikoina ollut asia, josta puhuminen on (muka) tasa-arvoisessa yhteiskunnassa katsottu vanhanaikaiseksi. Vielä 1900-luvun alkupuolella puhuttiin sivistyssanoista, kun tarkoitettiin muista kielistä lainattuja kulttuurisanoja, mutta nykyään ne ovat vierassanoja. Niiden tuntomerkinä on vain perinteisestä poikkeava äännerakenne. Termi ei viittaa millään lailla henkisen kehittyneisyyden tasoon.

Visiossa ei määritellä, mitä sivistys on. Se voi tarkoittaa monia asioita, eivätkä niistä kaikki liity koulutukseen. Usein se kyllä tarkoittaa henkisten kykyjen kehittämistä muodollisen koulutuksen avulla, mutta se voi viitata myös ihmisen henkiseen kypsytyteen opillisen sivistyksen vastakohtana. Sivistyneelle ihmiselle on ominaista kohtelias ja huomaavainen käytös. Missä sitä nykyään

opetetaan? Akateemisella urapolulla tarvitaan pikemmin kykyä ja taitoa jyrätä kilpailijat työtehtävien ja apurahojen haussa.

Yliopistojen välisen liikkuvuuden turvaamiseksi on luotu yhteinen opintojen mitoitustjärjestelmä koko Euroopan unionin alueelle. Yhtäläinen mitoitust edellyttäisi yhdenvertaisia sisältöjä ja uskottavaa yhdenvertais-

ta arviointia. Nyt opetuksen laadusta vastaavat opettajat kykyjensä mukaan ja laatua valvovat opiskelijat vaihtelevin perustein.

Opetushallitus on laatinut yksityiskohtaiset kriteerit perusopetuksen

päättöarviointiin. Tästä huolimatta opetusministeri **Anders Adlercreutz** on joutunut ilmaisemaan syvän huolensa siitä, että sama osaaminen tuottaa hyvinkin erilaisia arvosanoja eri kouluissa. Nyt on tavoitteena osaamistakuu: oppilas todella osaa sen, mitä kriteereissä on kuvattu.

Myös yliopistotasolla on perusasioita, jotka pitää opettaa niin, että ne osataan. Se ei kuitenkaan riitä. Uutta tietoa ei tuoteta vanhaa kertaamalla. Todellista näyttöä on vasta se, jos aiemmin saavutetun tiedon pohjalta onnistutaan rakentamaan uusia reittejä eteenpäin. ▲

**Sivistys on asia,
josta puhuminen
on katsottu
vanhanaikaiseksi.**

Voiko vastuullinen tieteen avoimuus perustua pelkkiin periaatteisiin?

Erika Liljan väitöskirja haastaa yksiselitteisen vaatimuksen tieteen avoimuudesta. Tutkijoiden arjessa avoimen tieteen periaatteiden toteuttamiseen liittyy monia jännitteitä ja haasteita.

PÄIVI BRINK

GETTY IMAGES

Tieteen avoimuus tukee tutkimuksen laatua ja hyödynnettävyyttä. Suomen ympäristökeskus SYKE:n Avoin tiede -ryhmän päällikkö **Erika Lilja** väittää kuitenkin tuoreessa, hallintotieteen ja tieteentutkimuksen alan väitöskirjassaan, että tieteen avoimuutta ei ole yksinkertaista toteuttaa nykymaailmassa.

Mitä tarkoitat väitteellä, että vastuullinen avoin tiede ei voi perustua vain periaatteisiin?

Väitöskirjassani *Beyond Compliance: Exploring Responsible Openness in Science* tarkastelen, miten tiedepolitiikan linjaukset toteutuvat käytännössä tutkijoiden arjessa yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Väitöskirjani perus-

Kiperä kysymys

tuu kyselytutkimukseen, johon vastasi 680 suomalaisissa yliopistoissa työskentelevää tutkijaa eri aloilta. Tutkimukseni mukaan pelkät periaatteet eivät riitä, vaan avoimuuteen pitää hakea tilanteen ja tieteenalan mukaan sovitettuja kontekstualisoituja ratkaisuja, jotta avoimuus on vastuullista.

Mitkä ovat avoimen tieteen keskeiset tavoitteet tutkimuspolitiikassa?

Kun tieteen tutkimustulokset ovat avoimesti saatavilla, ne hyödyntävät paremmin koko yhteiskuntaa. Kun muut tutkijat pääsevät käsiksi sekä tuloksiin että tutkimusaineistoon, tulosten jatkokäyttö helpottuu ja tutkimustiedon käyttö tehostuu. Tieteen vaikuttavuus paranee avoimuuden myötä, ja vertaisarviointi parantaa tieteen laatua. Kun tutkimus on julkisesti rahoitettua, tulosten on oltava julkisesti saatavilla.

Millaisia esteitä tutkijat kohtaavat avoimen tieteen toteuttamisessa?

Arjessa avoimuus vaatii paljon harkintaa ja periaatteiden tulkintaa: mitä voidaan avata ja kenen ehdoilla? Avoimuuden harkintaan on monia, tyypillisesti eettisiä tai juridisia syitä. Usein tutkimus tuottaa esimerkiksi isoja datamateriaaleja, jotka halutaan jakaa avoimeen käyttöön digitaalisesti. Osa aineistosta voidaan kuitenkin haluta salata eri syistä. Onko mahdollista julkaista esimerkiksi geopolitiittisesti arkaluonteisia tietoja tai vaikkapa paikkatietoa liittyen uhanalaisiin kasveihin ja eläimiin? Avoimuus ei voi olla automaattista. Pinnallinen, mekanistinen avoimuus voi olla jopa haitallista, jos se johtaa huonolaatuisen avoimuuteen ja aineiston puutteelliseen uudelleenkäyttöön. Tällöin aineistosta voidaan vetää vääriä johtopäätöksiä.

Yliopistojen yritysysteistyön myötä julkisen hyödyn rinnalla korostuu entistä enemmän markkinaalogiikka, joka edellyttää

esimerkiksi tiedon suojaamista ja patentointia. Tämä aiheuttaa jännitteitä.

Tutkimustulokset julkaistaan nykyään digitaalisesti ja usein englanniksi. Kansainväliset tieteelliset kustantamot hyödyntävät tutkijoiden tuottamaa sisältöä ja vertaisarviointia – ilmaiseksi. Aina tämä ei näyttäydy oikeudenmukaisena, koska etenkin englanninkielinen suurten kustantajien tiedejulkaiseminen on kovaa bisnestä.

Miten rahoitus, meritoituminen tai työaika vaikuttavat avoimuuden toteutumiseen? Mitä muutoksia vastuullinen avoimuus edellyttäisi?

Toisenlaisia esteitä avoimuudelle asettavat resurssit: aika, osaaminen, infra ja rahoitus. Esimerkiksi tutkimusaineiston työstäminen julkaisukuntoon vaatii resursseja, joihin ei kuitenkaan välttämättä ole rahoitusta, eikä näin ollen aikaa. Aineiston jatkokäytön kannalta sen laatu on erittäin tärkeää. Tutkijan meriitiksi ei kuitenkaan lasketa sitä, että hänen jakamansa ja julkaisemansa data on laadukasta. Saadakseen rahoitusta ja edetäkseen urallaan tutkijan on edelleen julkaistava paljon tieteellisiä julkaisuja, mieluiten arvosetuissa kansainvälisissä lehdissä.

Tarvitsemme kansainvälisen tiedekulttuurin ja järjestelmätason muutosta, jotta laadukas avoimuus voi tukea myös tutkijan urakehitystä. Samalla avoimuuden edellyttämät resurssit pitäisi tunnistaa meritoitumisessa. Tutkijoilla on käsissään avaimet avoimuuden periaatteiden ja vastuullisten käytäntöjen määrittelyyn omalla tieteenalallaan. ▲

*Kysymyksiin vastasi
SYKE:n Avoin tiede
-ryhmän päällikkö
Erika Lilja.*

Trump destroying university autonomy

The American Association of University Professors (AAUP) accuses the Trump administration of destroying universities' autonomy and engaging in 'governance by extortion' in its new report, *Extorted Compliance*. The report criticises the Compact for Academic Excellence in Higher Education (see Acatiimi 5/2025), funding freezes, and 'assaults' on individual universities. While the report focuses on the current administration, it notes that the Biden administration had already laid the groundwork by opening over 100 discrimination investigations on US campuses.

SOURCES: UNIVERSITY WORLD NEWS (23/7/2026)

Massification of higher education in Africa

Harris Andoh evaluates the massification of higher education in Africa. Since the 2000s, African universities have expanded enrolment rapidly. The rapid general population growth, however, often leaves this massification unnoticed. A focus on access has overshadowed program relevance, which has resulted in a skills mismatch within the labour markets in many countries. Expansion has taken place in study fields where education is cheaper to provide, like law, social sciences, and humanities, but expansion stalls in more expensive, resource-intensive fields like STEM and medicine.

SOURCES: INTERNATIONAL HIGHER EDUCATION 126 (SPRING 2026)

GETTY IMAGES

Paying peer reviewers cut reviewing time by 85%

Nature highlights a practice where a biology journal, *Biology Open*, has begun paying its peer reviewers. The journal experimented with the practice for six months in 2024 and, the experiment proved successful, expanded it into a scheme called *Fast & Fair*. In exceptional cases, the journal still uses conventional peer review.

Under *Fast & Fair*, the journal uses pre-contracted peer reviewers who are paid £220 per review. To get paid, a reviewer must accept the review request within one business day, submit their review within four business days, and the review must be accepted as useful by the editor. *Fast & Fair* helps editors find potential reviewers faster, makes reviewers more likely to accept review requests and complete their reviews, and shortens reviewers' response times substantially. Overall, the time to a first editorial decision was cut by 85%.

A preprint study conducted on *Fast & Fair* found that paying for reviews did not influence editorial decisions: first-decision profiles and final acceptance rates remained unchanged. The journal's editor opines that the *Fast & Fair* scheme benefits everyone: authors get fast, high-quality reviews, editors find committed reviewers more easily, and reviewers have better motivation to complete reviews. However, it remains to be seen if such practice fits other disciplines: the editor suggests that journals in other fields make similar experiments.

SOURCES: NATURE 655, 290–291. DOI: 10.1038/D41586-026-01973-Z

Future of American science

Scientific American recounts the consequences of recent shifts in federal research and science policy in the United States. It reads: 'American science is at a crossroads, facing funding cuts, a flood of misinformation, and an exodus of talent—by all appearances, the landscape of science is crumbling'. American science is undergoing a generational change, writes **Adam Rogers**, and the cultural status of scientists has changed.

Many scientists are shocked by how quickly the government can change scientists' working environment, shattering predictability and continuity. This breaks scientists' trust in the federal government, that way mirroring the current federal administration's own lack of trust in science. Experiences during COVID pandemic strained this mutual trust, but the erosion of trust began earlier. Rogers writes that most metrics of scientific productivity appear to be down this century. Although this claim remains controversial, it has fuelled criticism against science.

Funding freezes, grant withdrawals, lists of forbidden words in research, and a general climate of anti-intellectualism seem to leave permanent scars on this generation of U.S. researchers. Many researchers and institutions of science do not speak up because they do not want to become targets of the federal government. Nevertheless, **Gregg Gonsalves**, a professor at Yale, urges researchers to keep score: the current government may not be persuaded, but 'the Nuremberg trials come after'.

SOURCES: SCIENTIFIC AMERICAN, JULY/AUGUST 2026

Debate on trust in science continues

Nature continues the discussion about trust in science. Research shows that trust in scientists is close to trust in other professions and is related to general trust in civic institution. While trust in science is globally high (3.6/5), political polarisation is a concern. Politicians who fuel mistrust in science and propagate scientifically unproven claims can influence the views of the general population, causing a general decline in trust in science.

SOURCES: NATURE 655, 22–25.
DOI: 10.1038/D41586-026-01977-9

Student activism supercharged

Philip Altbach and **Manja Klemencic** review recent developments in student activism. The number of social protests led by students is growing globally. Recent examples include Serbia, Nepal, Bangladesh, and the United States. Social media is a key tool today, allowing quick and widespread grievance sharing and mobilisation for action. Protests in one country inspire protests in another, as seen in the Western Balkans and Asia.

LÄHDE: INTERNATIONAL HIGHER EDUCATION 127 (SUMMER 2026)

► Juan José Quispe pitää lomansa joulun ympärillä ja pakenee silloin Ecuadorin aurinkoon. Lomaa kesällä hän pitää haaskauksena. Valoa riittää silloin myös työpäivän jälkeen, ja iltaa voi jatkaa vaikka puistossa.

Työ Suomessa mahdollistaa luovuuden ja yhteistyön

Juan José Quispella on kokemusta monen maan akateemisista kulttuureista. Nyt hän viihtyy Suomessa Helsingin yliopiston farmasian tiedekunnassa, mutta haluaisi joskus tulevaisuudessa nostaa korkeakoulutuksen laatua kotimaassaan Ecuadorissa.

LASSE PAKARINEN

ALEKSI POUTANEN

Opiskelu ja tutkijanura ovat vieneet **Juan José Quispen** pitkälle kotimaastaan Ecuadorista. Meksikon, Ranskan, Puolan ja Saksan kautta hän on päätenyt Suomeen, jossa hän työskentelee nyt Helsingin yliopiston farmasian tiedekunnassa tutkijatohtorina.

”Vitsailen, että joka kerta, kun saan uuden työpaikan, vaihdan leveysastetta. Seuraava

työpaikkani olisi luultavasti napapiirillä”, Quispe sanoo.

Biotieteilijänä Quispen tausta on vahvasti perustutkimuksessa. Saksan Münsterissä tehty väitöskirja käsitteli optogenetiikkaa, jossa solujen toimintaa ohjataan valon avulla.

Väitöksen jälkeen Quispe halusi siirtyä perustutkimuksesta lähemmäs käytännön kehitystyötä. Nyt hän on Helsingin yliopistos-

Juan José Quispe, *tutkijatohtori*

Syntynyt: 1995 Ecuadorissa.

Työ: Postdoc-tutkija Helsingin yliopiston farmasian tiedekunnassa.

Tausta: Opiskeli ensin biotekniikkaa. Väitteli tohtoriksi 2025 Münsterin yliopistossa Saksassa. Maisterin tutkinto Erasmus Mundus -apurahalla Pariisista Université Paris-Saclayn yliopistosta sekä Wrocławin yliopistosta Puolasta.

Harrastukset: Latinalaiset tanssit, luontokuvaus.

Tunnetaan työyhteisössä: Toukkatyypinä, koska on rakennuksessa ainoa, joka käyttää tutkimuksessaan hyönteisiä, tarkemmin *Galleria mellonella* -lajin toukkia.

Mistä ei tunneta: Kasvoi marsuja kasvattavalla maatilalla. Hieman kania muistuttava, Ecuadorissa suosittu marsunliha maistuu vaikkapa grillattuna perunoiden ja maapähkinäkastikkeen kanssa.

”Uskon, että minulla on ideoita ja kokemusta, joilla voin olla mukana vaikuttamassa.”

sa mukana tutkimuksessa, jonka tavoitteena on kehittää hoito katetroinnin aikaisiin antibioottiresistentteihin virtsatietulehduksiin.

MIKSI SUOMEEN?

Väitöksensä jälkeen Quispe työskenteli vuoden verran Kölnin yliopistossa. Helsingin yliopistoon hän päätyi, kun törmäsi verkossa mielenkiintoiseen tutkijan paikkaan professori **Päivi Tammelan** johtamassa ryhmässä.

Itse tutkimuksen lisäksi muuttopäätökseen vaikuttivat myös muut syyt.

”Mielestäni poliittinen ilmapiiri Saksassa ei ollut kovin optimaalinen. Äärioikeisto nousee, näin sen omin silmin”, Quispe sanoo.

Lisäksi häntä mietitytti se, miten Saksassa yleisesti suhtaudutaan Israelin ja Palestiinan konfliktiin.

”En halunnut jäädä Saksaan. Tapasin nykyisen pomoni täällä Helsingissä, juttelimme hieman ja pidin hänen projektistaan. Hän piti kokemuksestani ja persoonastani.”

Nyt Quispe on ollut Suomessa jo yli vuoden. Hän muutti Helsinkiin viime vuonna heinäkuun lopulla, ja alkuun häntä ihmetytti, miksi kaupunki tuntui olevan täysin tyhjä ihmisistä.

”Opin, että kaikki suomalaiset lomailevat kesällä. Se oli minulle kulttuurishokki.”

Itse muuton Quispe kertoo sujuneen jouhevasti. Hän kiittää Helsingin yliopiston kansainvälistä henkilöstöpalvelua, joka auttoi niin asunnon etsinnässä kuin maahanmuuttoon liittyvässä byrokratiassa.

JOUSTAVA JA AVOIN TYÖYHTEISÖ

Quispe kertoo viihtyvänsä suomalaisessa työelämässä. Hän sanoo, että ainakin tietees- sä ollaan hyvin avoimia yhteistyölle ulkomaa- laisten kanssa, eikä hän allekirjoita väitettä, että suomalaiset olisivat sulkeutuneita tai varautuneita.

”Minusta tuntuu, että täällä tieteessä ihmiset ovat todella avoimia juttelemaan, tekemään yhteistyötä ja jopa ystävystymään. Pidän todella työskentelystä täällä suomalais- ten kollegojeni kanssa.”

Työyhteisö on myös monikulttuurinen, ja työkavereita on tullut monista eri maista. Quispe kehuu työpaikan vuorovaikutusta.

Suomessa työkalttuuri eroaa Saksasta ja Ranskasta, joissa hierarkiat ovat voimissaan ja esihenkilöt kontrolloivampia. Resursseja ja esimerkiksi työaikaa seurataan tarkoin.

”Kun muutin Suomeen, en tiennyt kuinka tärkeitä ammattiliitot ovat.”

”Suomessa on vähän rennompaa. Täällä on enemmän tilaa luovuudelle ja yhteistyölle.”

Hän kertoo esimerkkinä, että hänen ei tarvitse pitää kiinni yhdeksästä viiteen ajoittuvista työpäivistä. Jos koe kestää jonain päivänä kymmenen tuntia, työaika voi joustaa toisena päivänä.

Työyhteisö on tuonut mukanaan myös ystävyyssuhteita. Hän on itse ollut aktiivinen niiden luomisessa, koska pitää erilaisten aktiviteettien järjestämisestä, kuten esimerkiksi peli- ja baari-illoista.

AKTIIVIKSI YHDISTYKSEEN

Suomeen muutettuaan Quispesta tuli pian aktiivinen Helsingin yliopiston tieteentekijöissä. Häntä kiinnostavat työntekijöiden oikeudet. Niissä on hänen mielestään vielä parannettavaa, vaikka Euroopan unionin alueella moni asia onkin jo hyvin.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on Quispelle tärkeää. Hän kertoo olleensa poliittisesti aktiivinen kotimaassaan Ecuadorissa, mistä tosin on jo 15 vuotta aikaa.

”Kun muutin tänne Suomeen, en tiennyt kuinka tärkeitä ammattiliitot ovat.”

Kesäisen muuttonsa jälkeen hän liittyi Helsingin yliopiston tieteentekijöihin heti loka-kuussa yhdistyksen tapahtumassa. Jo tammi-kuussa hänestä tuli sen hallituksen jäsen, kun muut jäsenet kannustivat mukaan.

”Uskon, että minulla on ideoita ja kokemusta, joilla voin olla mukana vaikuttamassa.”

Quispe sanoo olevansa liiton jäsen ennen ideologisista syistä kuin hyötyäkseen itse. Hän haluaa olla edistämässä yhteistyötä ja työntekijöiden asemaa, mutta ymmärtää hyvin myös sen, että monelle esimerkiksi työttömyysturva on tärkeä osa jäsenyyttä.

SUOMESTA VAIN HYVÄÄ SANOTTAVAA

Nykyisessä kotikaupungissaan Helsingissä Quispe arvostaa korkeaa elämisen laatua. Kaupungin toimintoja on kehitetty nimenomaan asukkaiden näkökulmasta. Hän pohtii, ettei ole ollut toisessa kaupungissa, jossa yksi päänähtävyyksistä olisi Oodin tapainen kirjasto, jossa voi niin oppia kuin tehdä asioita. Hän kehuu myös kansalaisopistoja, joissa voi opiskella taitoja kielistä käsitöihin.

Hän pitää arvossa sitäkin, että suomalaiset ovat auliita puhumaan englantia, kun huomaavat, että ulkomailta tuleva ei osaa paikallisia kieliä vielä kovin hyvin. Tämä ei ole itsestäänselvyys esimerkiksi Saksassa.

Kun oikein kaivamalla kaivaa, Quispesta saa irti Suomeen ja Helsinkiin liittyen vain yhden negatiivisen asian: talven pimeyden.

”Se on ainoa asia, jota vihaan. Ensimmäisellä kerralla, kun olin täällä talvella, pimeni jo kello 15.30. Melkein itkettää, kun vain muistan sen. Muuten kaikki on mahtavaa.”

”Suomessa on vähän rennompaa. Täällä on enemmän tilaa luovuudelle ja yhteistyölle.”

Quispe toteaa, että korkeakoulutus ei ole Ecuadorissa korkealla tasolla. Siksi oli onni, että hän sai apurahan ja pääsi opiskelemaan ensin kandidaattia Meksikoon, myöhemmin Eurooppaan.

Nyt hän suunnittelee jäävänsä Suomeen useammaksi vuodeksi. Nykyisen työn oheen

hän on hakenut rahoitusta omaan sivuprojektiin. Hän haluaa myös oppia suomen kielen. Pidemmän tähtäimen suunnitelmissa on kuitenkin paluu Ecuadoriin. Siellä hän haluaisi olla mukana parantamassa korkeakoulutusta, niin itse tiedettä kuin myös esimerkiksi rahoituksen hankkimista. ▲

Kansainvälisten jäsenten määrä kasvaa

Yhä suurempi osa Tieteentekijöiden kansainvälistä jäsenistä tulee EU/ETA-alueen ulkopuolisista maista. Vuonna 2026 heidän osuutensa jäsenistöstä oli 13,6 prosenttia.

Kansainväliset tutkijat raportoivat kyselyssä muita useammin epävarmuutta työsuhteen jatkumisesta, vaikeuksia rahoituksen saamisessa, liian vähäistä aikaa tutkimukselle sekä uralla etenemiseen liittyviä haasteita.

Suomeen houkuttelivat ennen kaikkea kiinnostava tutkimusympäristö, työ- ja uramahdollisuudet, henkilökohtaiset syyt sekä kansainvälisen uran edistäminen.

Suurimpina haasteina Suomessa kansainväliset jäsenet pitivät kieli- ja kulttuurieroja, toimeentulon epävarmuutta, työehtoja koskevan tiedon puutetta, kansainvälisen kokemuk-

sen vähäistä arvostusta sekä puolison työllistymiseen liittyviä vaikeuksia. Myös oleskelulupa-asiat herättivät huolta.

Oleskelulupaprosessin ongelmista korostuivat pitkät käsittelyajat. Monet pitivät järjestelmää myös epäselvänä ja kalliina, vaikka noin puolet vastaajista arvioi työnantajan tarjoaman tuen riittäväksi.

Rasismia nykyisellä työpaikallaan kertoi havainneensa 14 prosenttia kansainvälisen taustan omaavista naisista ja 8 prosenttia miehistä.

Aiempaa useampi kansainvälinen jäsen kokee kuuluvansa työyhteisöön, luottavansa työnantajaansa ja kollegoihinsa sekä saavansa riittävästi tietoa työehdoistaan.

LÄHDE: TIETEENTEKIJÖIDEN JÄSENKYSELY

Gallup

Mikä vie eniten aikaa työpäivässäsi?

Työpäivän suurimmat ajankäyttäjät eivät aina näy työsuunnitelmassa tai kalenterissa.

Veli Matti Virolainen

professori, Business Studies,
LUT-yliopisto

TYÖPÄIVÄNI on yleensä pirstoutunut moniin erilaisiin asioihin. Kuitenkin tieteellinen tutkimus ja opetus vievät noin 90 prosenttia työajastani. Tutkimuksessa aikaa kuluu erityisesti ulkopuolisen rahoituksen hankintaan, kuten EU Horizon -hankkeiden valmisteluun sekä tutkimusryhmien ja yhteistyöverkostojen rakentamiseen. Varsinaista tieteellistä työtä, kuten tutkimusartikkeleiden kirjoittamista, teen usein illalla ja viikonloppuisin.

Opetukseen kuuluvat luennot, kurssien suunnittelu ja valmistelu sekä opinnäytetöiden ohjaus. Uutena tehtävänä on tekoälyn käytön ohjeistaminen opiskelijoille sekä sen tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen suunnittelu opetuksessa. Tutkimukseen käytän noin 40 ja opetukseen noin 50 prosenttia työajastani.

Lenita Hietanen

yliopistonlehtori, dosentti,
kasvatustieteiden tiedekunta,
Lapin yliopisto

OPETUSPAINOTTEISENA vanhempana yliopistonlehtorina työni koostuu esimerkiksi opetuksesta suunnitteluineen ja arvioineen, opinnäytteiden ohjauksesta, kokouksista ja muusta verkostotyöstä, tutkimustyöstä ja tutkimuksiin perehtymisestä sekä lausuntojen antamisesta. Osa työtehtävistä valmistuu yhden päivän aikana, mutta osa vie useamman päivän, mikä edellyttää tarkkaa ajankäytön suunnittelua. Aikataulutettujen tehtävien lisäksi sähköpostit vievät enenevästi aikaa, jota on vaikeaa arvioida työsuunnitelmassa. Lisäksi opiskelijoiden kesken eräisten suoritusten ohjaaminen, korvaavien tehtävien arviointi, erilaisten järjestelmien käyttö sekä muuttuvien ohjeistusten ja teknologioiden omaksuminen vievät merkittävästi työaikaa.

Minni Matikainen

tutkijatohtori,
Opettajankoulutuslaitos,
Jyväskylän yliopisto

ENITEN AIKAA työpäivässäni vie tällä hetkellä tutkimus. Toimin tutkijatohtorina ja olen siitä onnekaassa (toki taas väliaikaisessa) tilanteessa, että minulla on rahoitusta tiedossa seuraaville vuosille, eikä työsuunnitelmanikaan pursuile yli. Tämä tarkoittaa sitä, että voin työajallani pääasiasiassa keskittyä juuri siihen, mihin minut on palkattukin, eli oman post doc -hankkeen edistämiseen. Tutkimuksen lisäksi käytän työaikaani myös jatkorahoituksen hakemiseen sekä tiedeviestintään Kasvata mua -podcastissani. Viime vuonna aikaa kului paljon Akateemisen kapinakirjan sekä Tiedepolitiikka-lehden teemanumeron toimittamiseen, joten tällä hetkellä otan iloa irti tutkimukseen keskittymisestä.

VARAA ARVOISESI JUHLAPAIKKA

Upeat vuosijuhlat,
promootiot ja gaalat
uudistetussa
Finlandia-talossa

TUTUSTU JA KYSY LISÄÄ

www.finlandiatalo.fi

Näyttävästi Musiikkitalossa!

Järjestä jopa **1700** hengen tapahtumat, kokoukset ja kongressit Helsingin ytimessä.

Tutustu tarjontaamme: musiikkitalo.fi/yritystapahtumat

Kansainvälinen yliopisto

Yliopistojen henkilökunta on yhä kansainvälisempää. Palkat jäävät kuitenkin kansainvälisellä henkilöstöllä usein alle keskiansion.

Kansalaisuudet yliopiston henkilöstössä

Suomen yliopistoissa työskentelee 8 180 kansainvälisen taustan omaavaa työntekijää. Alla merkittävimmät henkilöstön kansalaisuusryhmät Suomen jälkeen.

KESKIANSIOT TEHTÄVÄNIMIKKEITTÄIN				
Tehtävänimike	Suomi (lkm)	Suomi keskiansio	Muu (lkm)	Muu keskiansio
VÄITÖSKIRJATUTKIJA	2 645	2 951,36	2 808	2 932,91
TUTKIJATOHTORI	1 049	4 143,33	1 445	4 068,06
NUOREMPI TUTKIJA	138	3 106,88	257	3 105,58
PROFESSORI	1 794	8 147,87	215	7 943,28
PROJEKTITUTKIJA	410	3 247,55	211	3 136,71
YLIOPISTOTUTKIJA	546	5 169,87	193	4 917,15
TUTKIMUSAVUSTAJA	296	2 485,95	184	2 469,67
APULAISPROFESSORI	248	6 140,30	137	6 242,37
YLIOPISTONLEHTORI	1 559	5 119,40	137	5 091,52
TUTKIJA	153	3 293,77	119	3 189,17
YLIOPISTO-OPETTAJA	1 246	4 161,50	104	4 125,96
AKATEMIATUTKIJA	135	5 075,38	103	4 971,91

KOKO HENKILÖSTÖN keskiansiot ovat Suomessa hieman korkeammat lähes kaikissa tehtävissä verrattuna kansainvälisen henkilökunnan keskiansioihin. Suurimmat palkkaerot näkyvät yliopistotutkijoilla ja professoreilla. Apulaisprofessoreiden keskiansiot taas nousevat muiden kansallisuuksien ryhmässä noin 102 euroa korkeammaksi.

Lähes neljännes kansainvälistä henkilöstöä, yli sata kansalaisuutta

129

Yliopiston henkilöstön kansalaisuuksien määrä

23%:lla

yliopistojen henkilöstöstä on muu kuin Suomen kansalaisuus

Opetus- ja tutkimushenkilöstö on kansainvälistä

Opetus- ja tutkimushenkilöstöstä lähes kolmanneksella (32,4%) on muu kuin Suomen kansalaisuus. Eri kansalaisuuksia tässä ryhmässä on 126.

Muussa asiantuntija- ja tukihenkilöstössä kansalaisuuksia on 73, eli 5,3 prosenttia koko henkilöstömäärästä.

Miten opetustyö näkyy työsuunnitelmassa? Yliopistot etsivät omia ratkaisujaan

Miten opetukseen käytetty aika määritellään ja miten se kirjataan? Yliopistoilla on eri tapoja työaikasunnittelussa. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa ja Lapin yliopistossa alkoi elokuussa kokeilu, joka huomioi opetukseen käytetyssä ajassa myös muun kuin kontaktiopetuksen.

PÄIVI BRINK

JONNE RENVALL / TAMPEREEN YLIOPISTO

Kokonaistyöaika suunnitellaan suomalaisissa yliopistoissa eri tavoin. Osassa yliopistoja käytössä on paikallinen sopiminen, osa jatkaa työehtosopimuksen (TES) määrittelemillä suunnittelutavoilla. Asia selviää keväällä 2026 tehdystä kyselystä, jossa yliopistoilta kysyttiin kokonaistyöajan suunnittelua koskevista ratkaisuista. Kyselyn toteuttivat työnantajia edustava Sivista sekä palkansaajaliitot JUKO, Pro ja JHL.

”Halusimme yhteistyössä selvittää, minkälaisiin kokonaistyöajan suunnitteluratkaisuihin eri yliopistoissa on päädytty. Yliopistoissa on toimittu eri tavoin, mikä osoittaa, että mahdollisuuksia erilaisiin ratkaisuihin tarvitaan”, Sivistan työmarkkinajohtaja **Hanne Salonen** kertoo.

Kyselyyn vastasi 12 yliopistoa, joista viisi jatkaa TES:n mukaisilla entisillä suunnittelutavoilla. Neljässä yliopistossa tehtiin uusi paikallinen sopimus työsuunnitelmia koskevista

► Tampereen yliopisto ja Lapin yliopisto aloittivat kahden vuoden kokeilun, jossa kaikki opetus, myös verkko-opetus, huomioidaan opetukseen käytetyssä työajassa.

periaatteista. Yhdessä yliopistossa jatketaan jo aiemmin käytössä olleen paikallisen sopimuksen mukaan. Kaksi yliopistoa, Tampereen yliopisto ja Lapin yliopisto, ovat aloittaneet kahden vuoden kokeilun, jossa kaikki opetus, myös verkko-opetus, huomioidaan opetukseen käytetyssä työajassa.

”Elokuun alussa alkanut kokeilu perustuu työehtosopimuksen lisäpöytäkirjaan. Kokeilu on mahdollinen, jos nykytilanne eikä paikallinen sopiminen tuo tyydyttävää ratkaisua”, Salonen sanoo.

Kyselyn avovastauksista kävi ilmi, että sopiminen on onnistunut pääosin hyvin. Myös sopijaosapuolten järjestämä yhteinen koulutus sai positiivista palautetta. Työehtosopimuksen lisäpöytäkirjan ohjeita pidettiin sen sijaan liian laveina tai tulkinnanvaraisina.

”TES-ratkaisu edellyttää meitä seuraamaan työajan suunnittelua ja kokeilun tuloksia jatkossakin, ja osapuolilla on siihen selvästi kiinnostusta ja tarvetta”, JUKOn yliopistosektorin neuvottelupäällikkö **Kari Eskola** kertoo.

OPETUKSEN OSUUS TYÖAJASTA HERÄTTÄÄ KESKUSTELUA

Kokonaistyöajasta käydyn keskustelun ytimessä on opetukseen käytetty aika.

”Palkansaajien huoli on, että opetustyön määrä kasvaa, mikä vie aikaa tutkimustyöstä. Opiskelijoiden sisäänottomäärät ja tutkintomäärät ovat kasvaneet, mutta resurssit ovat joko pysyneet ennallaan tai vähentyneet. Onkin syytä painottaa, että kokeilun tarkoitus

ei ole kasvattaa opetukseen käytettävää aikaa. Tämä on neuvotteluissa suurin kipukohta”, Eskola toteaa.

Työehtosopimuksessa rajattu opetukseen käytettävä maksimituntimäärä koskee vain kontaktiopetusta.

”Neuvotteluissa keskustellaan peruskysymyksestä: Mikä on opetusta? Kontaktiopetuksen tuntimäärä on rajattu, mutta verkkokurssien ei. Tämä ei vastaa nykypäivää. Eri opetusmuodot nähdään eriarvoisina. Yliopistoissa voidaan kuitenkin sopia asiasta omien mallien mukaan paikallisesti. Kolmannessa vaihtoehdossa eli kokeilussa opetusta katsotaan kokonaisuutena. On tärkeää, että seuraamme kyselyin, miten kokeilu sujuu”, Salonen sanoo.

Yliopiston hallinnollisen henkilökunnan määrän vaihtelu näkyy myös opetus- ja tutkimushenkilöstön työssä.

”Hallinnollinen työ valuu opetus- ja tutkimushenkilökunnan tehtäviin. On tärkeää, että sekin kirjataan työsuunnitelmaan, jotta se tulee näkyväksi”, Eskola sanoo.

HYVÄ SUUNNITTELU HYÖDYTTÄÄ KAIKKIA OSAPUOLIA

Sekä työntekijöiden että työnantajien edustajat pitävät kokonaistyöajan hyvää suunnittelua tärkeänä. Suunnitelman toteutumista on lisäksi seurattava, ja suunnitelmaa on korjattava, jos se ei vastaa todellisuutta.

”Työsuunnitelma on äärimmäisen tärkeä osa työaikamallia, ja se suoja kumpaakin osapuolta. Se auttaa priorisoimaan työtehtäviä yhdessä. Työntekijä vastaa siitä, että hän

Työehtosopimuksessa rajattu opetukseen käytettävä maksimituntimäärä koskee vain kontaktiopetusta.

käyttää työaikansa työsuunnitelmassa oleviin tehtäviin. Tämä edellyttää häneltä hyvää ajankäytön hallintaa”, Salonen toteaa.

Toisaalta tarvitaan aktiivista esihenkilötyötä.

”Esihenkilön ja työntekijän tulee lukukauden aikana tarkastella työsuunnitelman toteutumista ja työn tuloksia kokonaistyöajan puitteissa. Haasteita voi ilmetä, jos työsuunnitelmia ei tehdä lainkaan tai jos niiden toteutumista ei seurata tai tarvittaessa päivitetä”, Salonen jatkaa.

Myös Eskola painottaa esihenkilön ja työntekijän välistä keskusteluyhteyttä.

”On tärkeää, että työsuunnitelma on realistinen suhteessa yhteisiin toiveisiin ja tavoittei-

siin. Muun muassa akateeminen kilpailu, kasvava työmäärä ja määräaikausuuksien luoma paine johtavat siihen, että työntekijät tekevät jatkuvasti ylimääräisiä työtunteja. Yliopiston henkilökunta on myös monikulttuurisempaa, eikä kaikilla ole käsitystä suomalaisesta työaikaamallista”, hän sanoo.

Työsuunnitelman tavoitteina on parempi laatu, mahdollisuus kehittää työtä ja työhyvinvoinnin kasvu. Olennaista on huomioida työsuunnitelmassa kaikki työtehtävät.

”Näin opetus- ja tutkimustyö saadaan houkuttelevaksi. Tutkimustyölle on jätettävä tarpeeksi aikaa jo senkin vuoksi, että se kietoutuu olennaisesti opetustyöhön. Ne eivät ole erillisiä asioita”, Eskola toteaa. ▲

Työsuunnitelma määrittää, mihin työaika käytetään

Työehtosopimus mahdollistaa kolme tapaa suunnitella opetukseen käytettävää aikaa. Yliopistot valitsevat näistä itselleen sopivimman suunnittelutavan.

Yhtenä vaihtoehtona on työehtosopimuksen mukainen malli, jossa kontaktiopetukselle on määritelty enimmäistyöaika yliopiston työntekijälle sen mukaan, missä tehtävässä he toimivat.

Toisena vaihtoehtona on paikallinen sopiminen, jossa kontaktiopetuksen määrästä

voidaan sopia joustavammin tiettyjen prosenttirajojen puitteissa.

Muutamissa yliopistoissa on siirrytty työehtosopimuksen lisäpöytäkirjan mukaiseen kokeiluun, jossa opetusta tarkastellaan laajemmin ja huomioidaan eri opetusmuodot.

Kokonaistyöajan piirissä olevan työntekijän vuosittainen työaika on työehtosopimuksen mukaan 1 612 tuntia. Suomen yliopistojen akateeminen henkilökunta on ollut kokonaistyöajassa vuodesta 1998 lähtien.

IN ENGLISH
acatiimi.fi

Väitöskirjaohjaajille tulee tarjota perehdytystä

Ohjauksessa on paljon hyvää ja
myös kehittämisen varaa, selvittivät
pohjoismaiset nuorten tutkijoiden järjestöt.

TERHI HAUTAMÄKI

GETTY IMAGES

Tohtorikoulutuksen laatu on pitkälti kiinni väitöskirjaohjauksen laadusta. Tähän pohjoismaisten nuorten tutkijoiden järjestöt halusivat kiinnittää huomiota. Ne kokosivat hyviä käytäntöjä ja suosituksia ja julkaisivat ne Nordic Link -yhteistyön tuotoksena.

”Toivomme, että voimme inspiroida ja kannustaa yliopistoja tarkastelemaan sitä, mikä Pohjoismaissa on hyvää ja toimivaa”, kertoo Tieteentekijöiden erityisasiantuntija **Miia Ijäs-Idrobo**.

Eurooppalainen kattojärjestö Eurodoc on jo aiemmin julkaissut oman lausuntonsa. Ijäs-Idrobon mukaan pohjoismaainen vertailu tuntui kiinnostavalta, koska maiden järjestelmät ovat lähellä toisiaan.

PEREHDYTYKSESSÄ ON EROJA

Järjestöt korostavat ohjaajien perehdytystä. Tanskassa ja Ruotsissa sekä monissa Norjan yliopistoissa on pakollista osallistua koulutukseen ennen kuin voi toimia väitöskirjaohjaajana. Suomessa joissakin yliopistoissa on systemaattista perehdytystä, mutta Ijäs-Idrobon mukaan tällä hetkellä on vaikea nähdä, että sitä edellytettäisiin pakollisena.

”Emme halua koulutuksesta lisätaakkaa ohjaajille, vaan sen tulisi tukea heidän työskentelyään.”

Oslon yliopiston väitöskirjatutkija **Naheeda Hamza** oli mukana laatimassa suosituksia *Stipendiatororganisasjonene i Norge* -järjestön edustajana. Norjassa ohjaajat saavat perehdytystä tohtorikoulutuksen perusasioista ja ajankohtaisista ohjeista.

Hamzan mukaan ohjaajien on tärkeä olla perillä vaikkapa eettisistä ohjeista, jotka liittyvät geopolitiittiseen tilanteeseen: näin etenkin, jos he ohjaavat tutkijoita, joiden aiheet ovat sensitiivisiä ja uhkaavat tutkijan omaakin turvallisuutta.

”Jos väitöskirjatutkijat tulevat sotaa käyvistä maista ja tutkivat puolustusalaan, geopolitiikkaa tai jopa johtamista, he voivat olla haavoittuvassa asemassa. Paluu kotimaahan voi olla hyvin vaikeaa”, Hamza sanoo.

Laadukas ohjaus tukee väitöstyön valmistumista ajallaan.

Laadukas ohjaus tukee väitöstyön valmistumista ajallaan. Erityisen kriittistä aikataulussa eteneminen on muualta muuttaneille tutkijoille, joiden täytyy saada työnsä valmiiksi rahoitusaikana ja oleskeluluvan voimassa ollessa.

JATKUVUUTTA OHJAUKSEEN

Yksi suositus liittyy yhteisohjaamiseen. Suomessa väitöstutkijoilla on yleensä enemmän kuin yksi ohjaaja, ei kuitenkaan aina. Ongelmia voi tulla, jos on yhden ohjaajan varassa ja tämä sairastuu, vaihtaa työpaikkaa tai tulee ristiriitoja.

”Väitöskirjatyöhön liittyy monia tarpeita, niin tieteellisiä kuin urakehitystä tukevia. Eri ohjaajat voivat tukea tutkijaa hieman eri näkökulmista”, Ijäs-Idrobo sanoo.

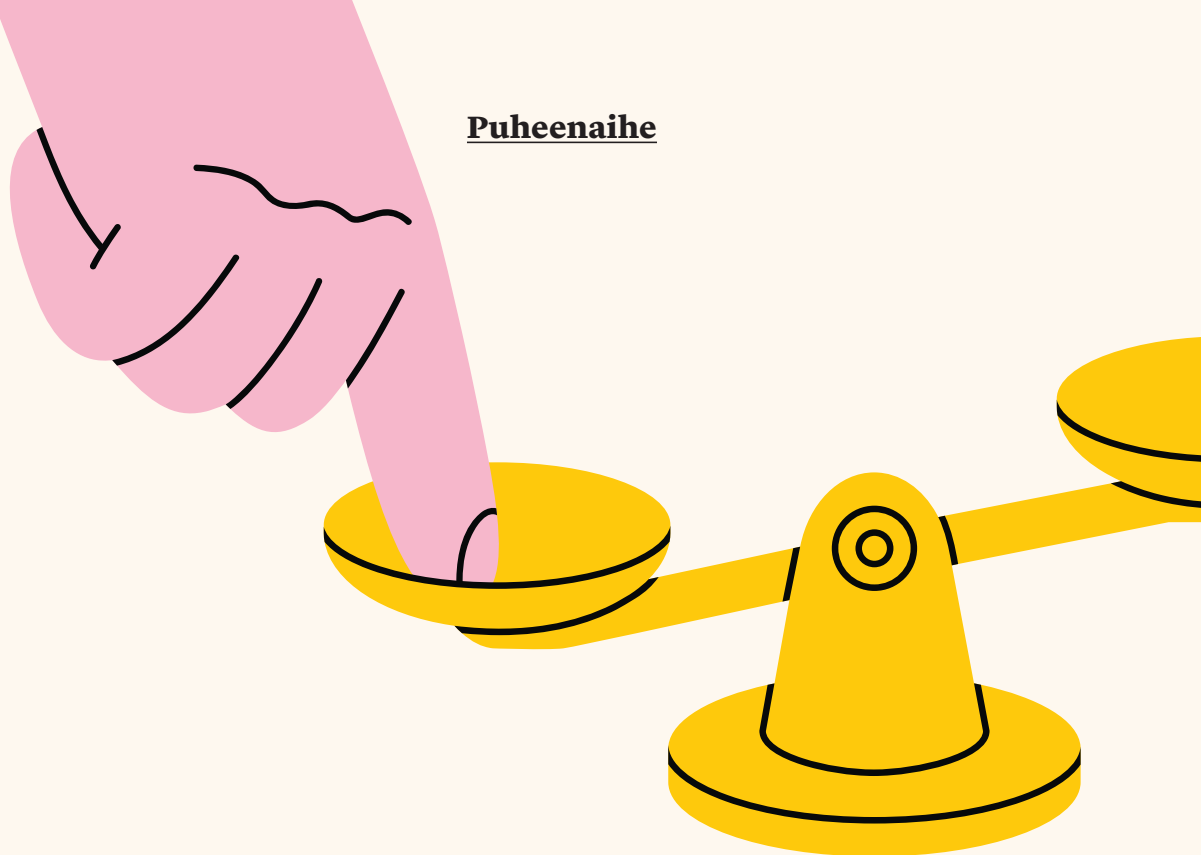
Norjassa väitöskirjatutkijoilla on vastuullisen ohjaajan lisäksi kaksi muuta ohjaajaa. Muut ohjaajat ovat tärkeässä roolissa arjen työssä, ja joskus helpommin tavoitettavissa kuin pääohjaaja, joka voi olla kiinni eri projekteissa.

”Väitösohjaus ei ole vain älyllisten ideoiden antamista, vaan joskus tarvitsemme neuvoja henkisen stressin käsittelyyn tai haasteiden ratkomiseen.”

Järjestöt antavat suosituksia myös mahdollisuudesta vaihtaa ohjaajaa. Ruotsissa tämä oikeus on peräti lainsäädäntöön kirjattu. Norjassa ohjaajan voi vaihtaa painavista syistä. Suomessa yliopistoilla on erilaisia ohjeistuksia.

”Itse vetoan yliopistoihin, että ne miettivät käytännöt etukäteen ja kirjaavat avoimesti, miten konfliktitilanteissa toimitaan”, Ijäs-Idrobo sanoo. ▲

*Tutustu Nordic Link -suositukseen
Quality supervision at the heart of
doctoral education <https://zenodo.org/>*

Maksullinen tutkintoväylä herättää huolta tasa-arvosta

Hallitus valmistelee mallia, jossa korkeakoulututkinnon voisi suorittaa maksullisesti avoimen korkeakoulun kautta.

Ehdotus saa laajaa kritiikkiä korkeakoulukentältä: sen pelätään lisäävän eriarvoisuutta, kasvattavan hallintoa ja heikentävän maksuttoman koulutuksen periaatetta.

MERI ESKOLA

GETTY IMAGES

Esitys ei osu siihen kohderyhmään, jonka eniten toivottaisiin hakeutuvan koulutukseen – nuoriin.

Suomalaisen korkeakoulutuksen perusajatus on tähän asti ollut, että tutkintoon johtava koulutus on opiskelijalle maksutonta. Nyt hallitus valmistelee mallia, jossa korkeakoulututkinnon voisi suorittaa myös maksullisena avoimessa korkeakoulussa.

Uudistusta perustellaan koulutusmahdollisuuksien lisäämisellä, joustavammilla opintopoluilla ja korkeakoulutettujen määrän kasvattamisella. Käytännössä se loisi maksutoman tutkintokoulutuksen rinnalle väylän, jossa opiskelija maksaisi koulutuksen kustannukset itse.

Avoimessa korkeakoulussa suoritettava tutkinto olisi sisällöltään ja laadultaan vastaava kuin tavallisessa tutkintokoulutuksessa, mutta opiskelijaan ei sovellettaisi samoja opiskelijavalintaa ja opiskeluoikeutta koskevia säännöksiä.

JYRKKÄÄ KRITIIKKIÄ MAKSULLISUUDELLE

Hallituksen esittämä malli maksullisesta koulutuksesta on herättänyt korkeakoulukentällä

voimakasta kritiikkiä. Acatiimin haastattelemat toimijat epäilevät, että maksullinen väylä ei olisi ratkaisu koulutustason nostamiseen, vaan loisi sen sijaan uusia vaikeita kysymyksiä ratkaistavaksi.

”Emme näe esityksessä mitään hyvää. Ei siinä ratkaista ongelmaa, vaan tuotetaan enemmän ongelmia korkeakouluille”, sanoo Tieteentekijöiden liiton toiminnanjohtaja **Nina Hahtela**.

Professoriliitto nostaa esiin mallin vaikutukset yliopistojen henkilöstöön.

”Ennen näin merkittävää uudistusta tulisi tehdä laaja vaikutusten arviointi, jonka yhteydessä tulisi arvioida myös vaikutukset yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilöstölle ja muulle asiantuntija- ja tukihenkilöstölle”, Professoriliiton toiminnanjohtaja **Tarja Niemelä** sanoo.

YHTEISKUNNAN POLARISAATIO LISÄÄNTYISI

Suurena heikkoutena hallituksen esityksessä haastateltavat näkevät sen, että maksullinen koulutus rapauttaisi suomalaisen yhteiskun-

”Maksulliset tutkinnot lisäävät polarisaatiota yhteiskunnassa ja koulutuksellista epätasa-arvoa.”

nan kivijalkaa, tasa-arvon periaatetta. Uudistus asettaisi korkeakoulutukseen hakevat eriarvoiseen asemaan taloudellisin perustein. Varakkaille tulisi mahdollisuus ”ostaa” tutkinto.

”Maksulliset tutkinnot lisäävät polarisaatiota yhteiskunnassa ja koulutuksellista epätasa-arvoa. Tämä uhkaa kokonaisturvallisuutta”, toteaa Tarja Niemelä Professoriliitosta.

Samaa mieltä on Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen puheenjohtaja **Jari Multisilta**.

”Suomi on pieni kansa, ja maksuttomalla koulutuksella on saatu parhaat kyvyt käyttöön sosioekonomisesta taustasta riippumatta”, hän muistuttaa.

Myös Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL katsoo, ettei esitys avoimen kautta suoritettavista tutkinnoista vastaa Suomen koulutustason noston haasteisiin.

”Jo nyt koulutus on vahvasti periytyvää, ja korkeakoulutuksen ulkopuolelle jäävät nuoret tulevat yleisimmin nimenomaan alemmista sosioekonomisista taustoista. Olemme myös huolissamme siitä, että uudistus eriarvoistaa korkeakoulutukseen hakeutumista”, sanoo SYL:n hallituksen jäsen **Vilma Sippola**.

Suomen opiskelijakuntien liitto Samokin puheenjohtaja **Helena Maijasen** mukaan ammattikorkeakouluissa on jo nykyisellään joustavat väylät korkeakouluun pääsemiseksi.

”Esitys vain purkaisi maksuttoman koulutuksen periaatetta”, hän sanoo.

MAKSULLINEN VÄYLÄ EI TAVOITTAISI NUORIA

Moni haastateltavista näkee ongelmana myös sen, että esitys ei osu siihen kohderyhmään, jonka eniten toivottaisiin hakeutuvan koulutukseen – nuoriin. Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifin toiminnanjohtaja **Heikki Holopaisen** mukaan on vaikea nähdä, miten nuoret innostuisivat maksullisesta koulutuksesta. Hän mainitsee erityisesti nuoret miehet ja toisen polven maahanmuuttajat, jotka ovat jo nyt aliedustettuina korkeakoulutukseen hakijoiden keskuudessa.

”Miten heidät saataisiin hakeutumaan maksulliseen koulutukseen?”

KAHDEN JÄRJESTELMÄN HALLINTO OLISI VAIKEA RAKENTAA

Uudistus toisi mukanaan myös merkittäviä hallinnollisia haasteita. Korkeakoulujen pitäisi järjestää maksaville opiskelijoille edunvalvonta, neuvonta ja opinto-ohjaus. Samalla opettajien työmäärä kasvaisi.

Yliopistojen opetusalan liitto YLL:n puheenjohtaja **Santeri Palviainen** arvelee, että maksullinen tutkinto olisi järjestettävä hybridimuotoisena opetuksena, mutta korkeakoulujen nykyisiä rakenteita ei ole suunniteltu suurelle määrälle uusia opiskelijoita.

”Miten heille järjestettäisiin ohjausta esimerkiksi opinnäytetöihin?” Palviainen kysyy.

Myös opiskelijoiden asema herättää kysymyksiä. Epäselvää on esimerkiksi se, voisiko maksullisessa koulutuksessa aloittanut opis-

SUOMEN KIINNOSTAVIN TAPAHTUMATALO

”Teemme töitä opiskelijan vuoksi.”

kelija siirtyä myöhemmin maksuttomaan tutkintokoulutukseen, ja miten siirtymät vaikuttaisivat opintojen suunnitteluun.

”Olisi vaikea rakentaa opintotarjontaa, kun asiakaskäyttäytyminen olisi näin ennakoinmatonta”, Unifin Heikki Holopainen toteaa.

SYL kiinnittää huomiota avoimen väylän opiskelijoiden asemaan.

”Avoimen tutkinnon opiskelijat olisivat eriarvoisessa asemassa opiskelijastatuksen, YTHS:n, oikeuksien ja toimeentulon kannalta”, Vilma Sippola mainitsee.

Epäselväksi jää myös, miten opiskelijoiden opintopolut rakentuisivat sekä kuka hallinnoisi kokonaisuutta ja takaisi sen, että maksulliset opinnot vastaavat tutkin-
tojen sisältöä.

”Pelkäämme, että maksullista opetusta alettaisiin käyttää preppauskurssina. Siitä voisi tulla byrokraattinen luuppi, kun opiskelija poukkoilee maksuttoman ja maksullisen opetuksen välillä. Entä miten opinto-oikeus lasketaan?” kysyy Samokin puheenjohtaja Helena Maijanen.

UUDISTUKSEN RAHOITUS EPÄSELVÄÄ

Hallituksen esityksen mukaan maksullisen opetuksen rahoitus ei olisi täyskatteellista. Korkeakoulut siis joutuisivat käyttämään perusrahoitustaan myös maksulliseen opetukseen. Acatiimin haastattelemat toimijat näkevät siinä vaaran, että valtio ei lisäisi

Järjestä ikimuistoinen tapahtuma Mikaelissa!

Tarjoamme monipuoliset puitteet
niin konsertteihin, yritystilaisuuksiin
kuin yksityistapahtumiinkin –
kaikki saman katon alla.

” Premium-tason tapahtumakokemus
Mikkelin parhaassa kulttuurimiljöössä

Varaukset ja tiedustelut:
040 198 4109

✉ info@mikaeli.fi www.mikaeli.fi

MIKAELI

”Rahat otettaisiin yhä syvemmin opiskelijoiden taskuista.”

korkeakoulutuksen kokonaisrahoitusta, vaan sysäisi osan kustannuksista korkeakouluille ja opiskelijoille.

”Tuskinpa hallituksen esitys kasvattaisi kokonaissummaa, vaan muuttaisi rakennetta. Rahat otettaisiin yhä syvemmin opiskelijoiden taskuista”, Santeri Palviainen YLL:sta sanoo.

SYL kantaa huolta siitä, että avoimen tutkinnonanto-oikeuden laajentaminen voisi muuttaa maksullisen ja maksuttoman koulutuksen välistä tasapainoa.

”Pitkällä aikavälillä tämä voi lisätä korkeakoulutuksen markkinaistumista ja muuttaa julkisesti rahoitetun koulutuksen asemaa”, Vilma Sippola sanoo.

Professoriliiton Tarja Niemelä näkee vaarana sen, että tietyt alat painottuisivat avoimen väylän maksullisissa opinnoissa.

”Käytännössä tästä seuraa, että niin sanottuja kalliita aloja tai aloja, joissa on vahva käytännön harjoitteluun perustuva opetus, ei voi opiskella avoimessa yliopistossa”, hän muistuttaa.

Maailmalta tuttu opiskelijan rooli maksavana asiakkaana tuntuu suomalaisista vieraalta. Täällä opiskelijat ovat osa akateemista yhteisöä. He eivät osta koulutuspalvelua, vaan opiskelevat sivistyäkseen ja ollakseen yhteiskunnalle hyödyksi.

Arenen puheenjohtaja Jari Multisilta näkee, että korkeakoulut suorittavat nyt jo palvelutehtävää.

”Tavoittemme on, että opiskelijat valmis-
tuvat ja pääsevät työelämään. Jokaisen korkeakoulun työntekijän fokuksessa pitää olla se, että teemme töitä opiskelijan vuoksi.” ▲

Lyhyttutkintojen tarve jää epäselväksi

Helsingin, Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistot ovat esittäneet osaamistason noston keinoksi maksullisia lyhyttutkintoja. Noin 60 opintopisteen laajuiset koulutuskokonaisuudet olisi tarkoitettu työelämässä tarvittavan osaamisen päivittämiseen ja täydentämiseen.

Acatiimin haastateltavat kuitenkin huomauttavat, että tarjolla on jo nyt erikoistumisopintoja ja täydennyskoulutusta.

”Emme näe tarvetta lyhyttutkinnoille. Mitä valmistuvat tekisivät työelämässä? Jotkut väittävät, että työmarkkinoilta tulee tällaisille tarve-

signaalia, mutta mitä se tarkoittaa, ja mitä opiskelijat osaisivat?” YLL:n puheenjohtaja Santeri Palviainen kysyy.

Unifin Heikki Holopainen sanoo, että liitolla on lyhyttutkintoihin uteliaan avoin asenne. Ne eivät olisi osa virallista tutkintojärjestelmää, vaan tutkintoja lyhyempiä kokonaisuuksia, erityisesti korkeakoulututkinnon suorittaneille.

”Tämä voisi tutkinnon suorittaneiden osalta suunnata niin sanottua normitutkintokoulutuskysyntää pois yhteishauista ja vastata paremmin työelämässä olevien koulutustarpeisiin.”

Yhteystiedot

PROFESSORILIITTO
– PROFESSORSFÖRBUNDET
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Teija Laitinen
teija.laitinen@professoriliitto.fi

Toiminnanjohtaja
Tarja Niemelä
puh. 050 340 2725

Järjestöpäällikkö
Maria Pietilä
puh. 050 530 3218

Työsuhdepäällikkö
Leevi Mentula
puh. 040 521 8319

Talousvastaava
Anne Lehto
puh. 09 4250 7013

Viestintäpäällikkö
Leena Kurkinen
puh. 050 531 5465

Jäsenpalveluassistentti
Elsi Kangasharju
assistentti@professoriliitto.fi
puh. 09 4250 700

Liiton toimisto:
puh. 09 4250 700

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi@professoriliitto.fi
www.professoriliitto.fi

TIETEENTEKIJÄT
– FORSKARFÖRBUNDET
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Antti Pajala

Toiminnanjohtaja
Nina Hahtela
puh. 0207 589 616

Toimistos sihteeri
Henri Kupula
puh. 0207 589 624

Taluspäällikkö
Sanna Hoikka
puh. 0207 589 613

Erityisasiantuntija
Miia Ijäs-Idrobo
puh. 0207 589 622

Juristi
Sinikka Strömmer

Neuvottelupäällikkö
Reetta Kuosmanen
puh. 0207 589 610

Viestintäpäällikkö
Eevastiina Aho
puh. 0207 589 617

Viestintäsuunnittelija
Milla Talassalo
puh. 0207 589 625

Jäsenpalveluasiantuntijat:
Marsa Nyqvist-Hämäläinen
Susanna Harjula

easointi.tieteentekijat.fi
Puhelinpalvelu ma–to klo 9–12
p. 0207 589 619
etunimi.sukunimi@tieteentekijat.fi
www.tieteentekijat.fi

YLIOPISTOJEN OPETUSALAN
LIITTO YLL
– FÖRBUNDET FÖR
UNDERVISNINGSEKTOREN VID
UNIVERSITETEN YLL
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Santeri Palviainen
puh. 040 537 6211
santeri.palviainen@oulu.fi

Järjestötoiminnan assistentti
Mari Yli-Olli
puh. 020 748 9620
mari.yli-olli@oaj.fi

Johtava erityisasiantuntija
Hanna Tanskanen
puh. 020 748 9621
hanna.tanskanen@oaj.fi

OAJ:n jäsenpalvelut
<https://yhteydenotto.oaj.fi/>

ACATIIMI

Päätoimittaja
Eeva Ylitalo
eeva.ylitalo@otava.fi
Ilmoita osoitteenmuutoksista omaan
liittoon.

Toimitus
Otavamedia Oy
Uudenmaankatu 10,
00015 Otavamedia.
yrityksille.otavamedia.fi

Inspiraatio

Tiedekeskustelu

Kuka päättää, mitä menneisyydestä säilyy?

Podcast avaa keskustelun arkistojen muuttuvasta roolista.

Miten arkistot muuttuvat, kun digitalisaatio ja tekoäly muokkaavat käsitystämme tiedosta? Mitä muutokset merkitsevät tutkimukselle ja arkistoissa tehtävälle työlle – ja miten ne vaikuttavat siihen, mitä tulevaisuudessa tiedämme menneisyydestä?

Näitä kysymyksiä tarkastellaan uudessa *Arkiston valta* -podcastissa. Kahdeksanosaisessa sarjassa keskustellaan arkistokentän nykyhetkestä sekä käynnissä olevista muutoksista ja niiden vaikutuksista.

Podcast on syntynyt osana Koneen Säätiön rahoittamaa *Tieto vallan alla* -tutkimushanketta, joka tutkii ja käy keskustelua demokratian ja arkistojen välisestä suhteesta. Sarjan on käsitkirjoittanut ja keskustelua johdattelee Helsingin yliopiston tutkijatohtori **Maria Kallio-Hirvonen**. Hän tutkii hankkeessa muun muassa arkistojen tehtävän ja merkityksen muutoksia 2020-luvulla sekä tiedon avoimuuden ja tutkimusedellytysten reunaehjoja arkistoissa.

Podcastin asiantuntijavieraina kuullaan arkistoalan tutkijoita, opettajia ja johtavia arkistoammattilaisia. Keskusteluissa pohditaan myös kriittisesti muutosten suuntaa ja merkitystä sekä sitä, mitä arkistoilta tulevaisuudessa odotetaan.

Tutkimushankkeen tavoitteena on herättää yhteiskunnallista keskustelua arkistojen merkityksestä demokratialle sekä nostaa esiin sitä, miten muuttuva arkistokenttä vaikuttaa siihen, mitä tietoa säilytetään, kuka siihen pääsee käsiksi ja miten menneisyyttä voidaan tulevaisuudessa tutkia.

Podcastin ensimmäisessä jaksossa tarkastellaan arkistoja vallankäytön näkökulmasta: kuka päättää, mitä arkistoissa säilytetään, mitä unohdetaan ja kenellä on oikeus käyttää arkistoaineistoja? Jakson vieraina ovat johtava asiantuntija, FT **Ida Suolahti** sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistonjohtaja, dosentti **Outi Hupaniitti**. Keskustelussa tarkastellaan muun muassa arkistojen avoimuutta, kulttuuriperintöä ja sitä, millaisia yhteiskunnallisia merkityksiä arkistoaineistoilla voi olla. Seuraavissa jaksoissa keskustellaan muun muassa tekoälystä ja arkistoista, täysin digitaalisista arkistoista sekä siitä, mitä tapahtuu, kun menneisyys muuttuu yhä enemmän dataksi.

Minna Uusivirta

Kuuntele Arkiston valta -podcast Spotifyssa tai Helsingin yliopiston verkkosivuilla.

Somekone tekee algoritmit näkyviksi

Useimmat meistä käyttävät sosiaalista mediaa päivittäin, mutta harva ymmärtää, miten alustojen algoritmit ohjaavat, mitä käyttäjälle näytetään.

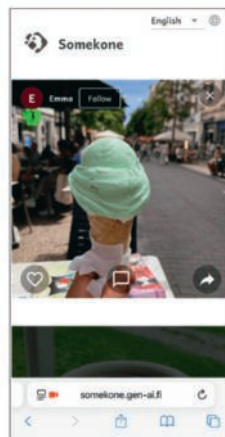
”Alustoja käyttäessä ei usein tiedosta sitä, miten paljon ja minkä tyyppistä tietoa käyttäjästä kertyy ja mihin tarkoitukseen sitä hyödynnetään. Datan keräämisen ja käytön keskeisiä mekanismeja ei tunneta”, sanoo tekoälyprofessori **Teemu Roos**.

Nuorille kehitetty Somekone tekee sosiaalisen median toimintalogiikkaa näkyväksi. Se on kehitetty Generation AI -tutkimusryhmässä, joka on Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittama monitieteinen, usean yliopiston tutkimusohjelma.

Somekoneessa selaillaan kuvavirtaa Instagramia muistuttavassa, suljetussa ympäris-

tössä. Ympäristössä toimitaan kuten missä tahansa somessa: tykätään, seurataan, jaetaan, kommentoidaan ja reagoidaan emojiilla. Samaan aikaan kone kerää tästä kaikesta dataa, ja muodostaa käyttäjästä profiilin, joka kuvaa selailusta havaittuja kiinnostuksen kohteita.

”Oppijat pääsevät omakohtaisesti näkemään, miten pienimmätkin teot, kuten hetkellinen pysähtyminen sisällön äärelle, tallentuvat osaksi heidän digitaalista jalanjälkeään”, Roos sanoo.

GENERATION AI

Kirja

Kielen asialla 50 vuotta

Henna Leskelä &
Petra Saarnisto
(toim./red. SKS Kirjat 2026)

Kotimaisten kielten keskus, Kotus, täyttää tänä vuonna 50 vuotta. Juhlakirja tarjoaa kattavan läpileikkauksen laitoksen historiasta. Se käsittelee muun muassa sanakirjatyön kehitystä vihkojulkaisuista digitaalisiin aineistoihin, Kotuksen ja yliopistojen pitkäjänteisestä yhteistyöstä sekä rikostutkiminnan tarpeisiin tehtyjä tekstianalyyskejä. Myös tietotekniikan ja tietohallinnon murrosvaiheet tarkastellaan huolellisesti,

Lopuksi Kotus asemoidaan osaksi laajempaa yhteiskunnallista kehitystä.

Kotus tekee tärkeää työtä kotimaisten kielten parissa suomesta ja ruotsista viittomakieleen sekä saamelais- ja romanikieliin. Syrjinnän eri muotojen lisääntyessä kielen merkitys korostuu: kieli on ajattelun ja identiteetin perusta, ja myös demokratia edellyttää yhteistä kielellistä ymmärrystä, kuten juhlakirjassa painotetaan.

Kotuksen arkistoihin tallennettu sukukielten puheaineisto osoittaa aiheen ajankohtaisuuden. Ukrainan sota on katkaissut yhteyksiä monien sukukielten puhujien välillä, minkä vuoksi vanhat äänitteet ovat saaneet uudenlaista merkitystä sekä tutkimukselle että kulttuuriselle muistille.

Pekka Wahlstedt

Työsuunnitelma ei pidä? Ota asia puheeksi ajoissa

Kun työtehtävät eivät mahdu työaikaan, ongelmaa ei pidä ratkaista tekemällä töitä vapaa-ajalla. Turun yliopiston varapääluottamusmies Sari Yrjänäinen neuvo, miten työsuunnitelmaan liittyviä ristiriitoja kannattaa ratkoa työpaikalla.

PÄIVI BRINK

GETTY IMAGES

Mitkä ovat yleisimmät työsuunnitelmiin liittyvät ongelmat yliopistoissa, Turun yliopiston varapääluottamusmies Sari Yrjänäinen?

Haasteita aiheuttaa ennen muuta opetustehtävien ja tutkimustyön yhteensovittaminen. On tyypillistä, että sekä esihenkilö että työntekijä aliarvioivat opetukseen valmistautumiseen käytettävän ajan. Yliopistossa opetus perustuu uusimpaan tutkimukseen, eikä valmiita opetusmateriaaleja ole olemassa. Jos työntekijä alkaa käyttää vapaa-aikaansa tutkimustyöhön, hänelle ei jää aikaa palautua.

Työsuojelu on yksi esihenkilön tehtävistä. Esihenkilöt pitäisi kouluttaa tehtäviinsä, ja heidän omissa työsuunnitelmissaan on varat-

tava aikaa esihenkilötyöhön. Parasta ongelmien ennaltaehkäisyä on toimiva keskusteluyhteys esihenkilön ja alaisen välillä.

Mitä työntekijän kannattaa tehdä, jos työsuunnitelma tuntuu epärealistiselta?

Jos työntekijä huomaa, ettei hänen työaikansa riitä työtehtävien tekemiseen, hänen kannattaa ensin keskustella työkavereiden kanssa. Joskus kollega voi neuvoa aikaa säästäviä keinoja, varsinkin uudelle työntekijälle. Työntekijän pitäisi priorisoida tehtävät, jotka hänen on välttämätöntä tehdä.

Seuraava askel on ottaa asia puheeksi esihenkilön kanssa, jolla on käsitys oppiaineen työtehtävien kokonaisuudesta. Oppiaineissa

Työsuunnitelma on tarkastettava kaksi kertaa vuodessa. Jos suunnitelma ei vastaa toteutunutta työmäärää, sitä pitää korjata jatkoa varten.

tulisi käydä realistista keskustelua työtehtävien määrästä. Yhdessä voidaan tarkastella aikasyöppöjä ja priorisoida tehtäviä.

Miten ongelmia lähdetään ratkaisemaan paikallisella tasolla?

Jos ongelma ei ratkea oppiaineen edustajien kesken, kannattaa ottaa yhteys luottamusmieheen hyvissä ajoin. Aivan liian usein hänet otetaan mukaan, kun työntekijän uupumus on jo pitkällä, ja sairauslomakierre on alkanut.

Luottamusmies kertoo työntekijälle oikeuksista ja velvollisuuksista. Hän tuntee saman ammattikunnan käytäntöjä laajemmin ja voi auttaa yleisellä tasolla. Palkallinen sairausloma työuupumuksen vuoksi edellyttää työkyvyttömyyttä, ja siksi aina ensin on keskusteltava esihenkilön kanssa työn kuormitustekijöistä, jotta pitkältä poissaololta välttyttäisiin. Tarvittaessa luottamusmies on mukana esihenkilön ja työntekijän välisessä keskustelussa. Työkykyarvioinnissa ovat mukana työterveyshuolto ja

työpsykologi. Jos asia ei ratkea, työntekijä voi ottaa itse yhteyttä ammattiliittoonsa.

Mitä vinkkejä antaisit työsuunnitelmien tekemiseen tai tarkistamiseen?

Työehtosopimuksen mukaan työsuunnitelma on tarkastettava kaksi kertaa vuodessa. Jos suunnitelma ei vastaa toteutunutta työmäärää, sitä pitää korjata jatkoa varten.

On kaikkien etu, että työsuunnitelma on tarkka. Se on työkalu ajanhallintaan, ja se tuo näkyväksi kaikki työtehtävät. Esihenkilön on helpompi antaa tukea, jos ongelmat ovat konkreettisia. Jokaisen kannattaa jatkuvasti seurata työaikansa käyttöä kirjoittamalla yksityiskohtaisesti ylös, mihin käytti työaikansa tänään tai tällä viikolla.

Jos työnantaja lisää työtehtäviä vuoden aikana, kannattaa tuoda esiin, että työsuunnitelman mukaan työtunnit ovat jo täynnä. Enempää ei tarvitse tehdä, vaan työsuunnitelmaa on muutettava. ▲

Maia Fandi & Javiera Marchant Aedo
**Turvallisemman tilan
periaatteiden käsikirja**

153 s.

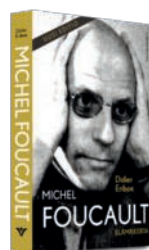
Lauri Finér &
Jussi Systä (toim.)
**Eriarvoisuuden tila
Suomessa 2026** 214 s.

Jaana Vuori
**Johdatus empiiriseen
tutkimukseen
ihmistieteissä** 265 s.

Erik Olin Wright
Todelliset utopiat
465 s.

Didier Eribon
**Michel Foucault –
Elämäkerta** 203 s.

Auli Viitala & Päivi
Vähäkangas
**Suurin niistä on
vapaus – Vuoropuhelua
kristinuskosta** 228 s.

Juha Suoranta
**Maailma
luokkahuoneena – Paulo Freire
kriittisen lukutaidon
lähettiläänä** 214 s.

